Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 24ης Φεβρουαρίου 2022 * [i]

«Προδικαστική παραπομπή – Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών – Ασφάλιση ζωής – Συμβάσεις ασφάλισης ζωής μεταβλητού κεφαλαίου συνδεόμενες με επενδυτικά κεφάλαια τύπου “unit-linked” – Οδηγία 2002/83/ΕΚ – Άρθρο 36 – Οδηγία 2002/92/ΕΚ – Άρθρο 12, παράγραφος 3 – Προσυμβατική υποχρέωση γνωστοποιήσεως πληροφοριών – Πληροφορίες για τη φύση των αντιπροσωπευτικών στοιχείων του ενεργητικού επί συμβάσεων ασφαλίσεως “unit-linked” – Πεδίο εφαρμογής – Περιεχόμενο – Οδηγία 2005/29/ΕΚ – Άρθρο 7 – Αθέμιτες εμπορικές πρακτικές – Παραπλανητική παράλειψη»

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-143/20 και C-213/20,

με αντικείμενο αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (περιφερειακό δικαστήριο Βαρσοβίας–Wola, με τόπο συνεδριάσεως στη Βαρσοβία, Πολωνία) με αποφάσεις της 24ης Μαρτίου 2020 και της 2ας Οκτωβρίου 2019, οι οποίες περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 24 Μαρτίου 2020 και στις 12 Μαΐου 2020, στο πλαίσιο των δικών

A

κατά

O (C-143/20),

και

G. W.,

E. S.

κατά

A. Towarzystwo Ubezpieczeń Życie S.A. (C-213/20),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Prechal, πρόεδρο του δευτέρου τμήματος, προεδρεύουσα του τρίτου τμήματος, J. Passer, F. Biltgen, L. S. Rossi (εισηγήτρια) και N. Wahl, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Bobek

* Γλώσσα διαδικασίας: η πολωνική.

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– οι G. W. και E. S., εκπροσωπούμενες από την A. Lengiewicz, radca prawny,

– η A. Towarzystwo Ubezpieczeń Życie S.A., εκπροσωπούμενη από την A. M. Pukszto, radca prawny, και τον S. Sołtysik, adwokat,

– η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna,

– η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Σ. Χαλά, Σ. Χαριτάκη και Σ. Παπαϊωάννου,

– η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον F. Meloncelli και την A. Collabolletta, avvocati dello Stato,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους S. L. Kalėda, N. Ruiz García και T. Scharf καθώς και τις E. Τσερέπα-Lacombe και B. Sasinowska,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 2ας Σεπτεμβρίου 2021,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως αφορούν την ερμηνεία του άρθρου 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Νοεμβρίου 2002, σχετικά με την ασφάλιση ζωής (ΕΕ 2002, L 345, σ. 1), σε συνδυασμό με το παράρτημα III, σημείο A, στοιχεία α.11 και α.12, της οδηγίας αυτής, του άρθρου 7 της οδηγίας 2005/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 98/27/ΕΚ, 2002/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου («Οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές») (ΕΕ 2005, L 149, σ. 22), καθώς και του άρθρου 185, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας 2009/138/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2009, σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριοτήτων ασφάλισης και αντασφάλισης (Φερεγγυότητα II) (ΕΕ 2009, L 335, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2013/58/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2013 (ΕΕ 2013, L 341, σ. 1) (στο εξής: οδηγία 2009/138).

2 Οι αιτήσεις αυτές υποβλήθηκαν στο πλαίσιο δύο ένδικων διαφορών, μεταξύ, αντιστοίχως, του A και της O (C-143/20) και των G. W. και E. S., αφενός, και της A. Towarzystwo Ubezpieczeń Życie S.A., αφετέρου (C-213/20), με αντικείμενο την επιστροφή των ασφαλίστρων που καταβλήθηκαν δυνάμει συμβάσεων ομαδικής ασφάλισης ζωής μεταβλητού κεφαλαίου συνδεόμενων με επενδυτικά κεφάλαια.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2002/83

3 Κατά τις αιτιολογικές σκέψεις 2, 5, 35, 39, 44, 50 και 52 της οδηγίας 2002/83, η οποία καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από την οδηγία 2009/138:

«(2) Για να διευκολυνθεί η ανάληψη και η άσκηση των δραστηριοτήτων της ασφαλίσεως ζωής, επιβάλλεται να εξαλειφθούν ορισμένες διαφορές που υφίστανται μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών ως προς το θέμα του ελέγχου. Για να πραγματοποιηθεί ο σκοπός αυτός και να εξασφαλισθεί συγχρόνως μια ικανοποιητική προστασία των ασφαλιζομένων και των δικαιούχων σε όλα τα κράτη μέλη, πρέπει να συντονισθούν ιδίως οι διατάξεις οι σχετικές με τις χρηματοδοτικές εγγυήσεις που απαιτούνται από τις επιχειρήσεις ασφάλισης ζωής.

[…]

(5) Η παρούσα οδηγία αποτελεί, κατά συνέπεια, σημαντικό στάδιο της προσέγγισης των εθνικών αγορών στα πλαίσια μιας ενιαίας ενοποιημένης αγοράς και το στάδιο αυτό πρέπει να συμπληρωθεί από άλλες κοινοτικές πράξεις προκειμένου να καταστεί δυνατό για όλους τους αντισυμβαλλόμενους να απευθύνονται σε οποιονδήποτε ασφαλιστή που εδρεύει στην Κοινότητα και ασκεί σε αυτήν τις δραστηριότητές του είτε υπό καθεστώς εγκατάστασης είτε υπό καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, εξασφαλίζοντάς τους συγχρόνως επαρκή προστασία.

[…]

(35) Είναι ανάγκη, για λόγους προστασίας των ασφαλιζομένων, κάθε ασφαλιστική επιχείρηση να συνιστά επαρκή τεχνικά αποθεματικά. […]

[…]

(39) Είναι αναγκαίο οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις να διαθέτουν, επιπλέον των επαρκών τεχνικών αποθεματικών για την αντιμετώπιση των συμβατικών υποχρεώσεών τους, συμπεριλαμβανομένων των μαθηματικών αποθεματικών, και ένα πρόσθετο αποθεματικό, ονομαζόμενο “περιθώριο φερεγγυότητας” […]. Η απαίτηση αυτή αποτελεί σημαντικό στοιχείο του συστήματος προληπτικής εποπτείας για την προστασία των ασφαλισμένων και των κατόχων ασφαλιστηρίων συμβολαίων. […]

[…]

(44) Εξακολουθούν να διαφέρουν οι ισχύουσες στα κράτη μέλη διατάξεις, όσον αφορά το δίκαιο των συμβάσεων που έχουν σχέση με τις δραστηριότητες οι οποίες αναφέρονται στην παρούσα οδηγία. Η εναρμόνιση του δικαίου που διέπει την ασφαλιστική σύμβαση δεν αποτελεί προϋπόθεση για την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς των ασφαλίσεων. Κατά συνέπεια, η δυνατότητα που δίδεται στα κράτη μέλη να επιβάλλουν την εφαρμογή της νομοθεσίας τους στις ασφαλιστικές συμβάσεις που καλύπτουν υποχρεώσεις στο έδαφός τους, παρέχει επαρκείς εγγυήσεις στους αντισυμβαλλομένους. […]

[…]

(50) Είναι αναγκαίο να προβλεφθούν μέτρα για την περίπτωση, κατά την οποία η οικονομική κατάσταση της επιχειρήσεως θα έφθανε σε σημείο που θα ήταν δύσκολο να τηρήσει τις υποχρεώσεις της. Σε ειδικές περιστάσεις, κατά τις οποίες απειλούνται τα δικαιώματα των αντισυμβαλλομένων, οι αρμόδιες αρχές είναι ανάγκη να διαθέτουν εξουσία έγκαιρης παρέμβασης […].

[…]

(52) Στα πλαίσια μιας εσωτερικής αγοράς στον τομέα των ασφαλίσεων, ο καταναλωτής θα διαθέτει μεγαλύτερο πεδίο επιλογής και μεγαλύτερη ποικιλία συμβάσεων. Για να επωφεληθεί πλήρως από την ποικιλομορφία και τον αυξημένο ανταγωνισμό, θα πρέπει να είναι επαρκώς ενημερωμένος, ώστε να επιλέγει τη σύμβαση που ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες του. Αυτή η ανάγκη ενημέρωσης αποβαίνει σημαντικότερη και λόγω της πολύ μεγάλης διάρκειας των υποχρεώσεων. Πρέπει, ως εκ τούτου, να επέλθει συντονισμός ενός ελάχιστου αριθμού διατάξεων, ώστε ο καταναλωτής να ενημερώνεται με σαφήνεια και ακρίβεια ως προς τα βασικά χαρακτηριστικά των προσφερόμενων προϊόντων και ως προς τα στοιχεία των φορέων που είναι αρμόδιοι για την εξέταση απαιτήσεων των αντισυμβαλλομένων, των ασφαλισμένων ή των δικαιούχων της συμβάσεως.»

4 Το άρθρο 14 της οδηγίας 2002/83, το οποίο έφερε τον τίτλο «Μεταβίβαση χαρτοφυλακίου», όριζε στην παράγραφο 5 τα εξής:

«Η μεταβίβαση, για την οποία δόθηκε άδεια σύμφωνα με το παρόν άρθρο, […] είναι αυτοδικαίως αντιτάξιμη έναντι των αντισυμβαλλομένων και των ασφαλιζομένων, καθώς και έναντι κάθε άλλου προσώπου που έλκει δικαιώματα ή υπέχει υποχρεώσεις που απορρέουν από τις εκχωρούμενες συμβάσεις.

[…]»

5 Το άρθρο 35 της οδηγίας, το οποίο τιτλοφορείτο «Χρόνος καταγγελίας», όριζε στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Κάθε κράτος μέλος ορίζει ότι ο αντισυμβαλλόμενος μιας σύμβασης ατομικής ασφάλισης ζωής διαθέτει προθεσμία υπαναχώρησης μεταξύ 14 και 30 ημερών από τη στιγμή που πληροφορήθηκε τη σύναψη της σύμβασης.

Η κοινοποίηση υπαναχώρησης του αντισυμβαλλομένου συνεπάγεται την εφεξής απαλλαγή του από όλες τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σύμβαση αυτή.

Οι λοιπές έννομες συνέπειες και οι όροι της υπαναχώρησης ρυθμίζονται σύμφωνα με το δίκαιο που διέπει τη σύμβαση, όπως αυτό ορίζεται στο άρθρο 32, ιδίως όσον αφορά τον προσδιορισμό του τρόπου με τον οποίο ο αντισυμβαλλόμενος πληροφορείται τη σύναψη της σύμβασης.»

6 Το άρθρο 36 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Πληροφόρηση των αντισυμβαλλομένων», προέβλεπε τα εξής:

«1. Πριν συναφθεί η ασφαλιστική σύμβαση, πρέπει να ανακοινώνονται στον αντισυμβαλλόμενο τουλάχιστον οι πληροφορίες που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙΙ σημείο Α.

[…]

3. Το κράτος μέλος της ασφαλιστικής υποχρέωσης δεν μπορεί να απαιτεί από τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις να χορηγούν πληροφορίες επιπλέον εκείνων που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙΙ, παρά μόνο στην περίπτωση που οι πληροφορίες αυτές είναι απαραίτητες για τη σωστή κατανόηση των βασικών στοιχείων της υποχρέωσης εκ μέρους του αντισυμβαλλόμενου.

4. Οι λεπτομέρειες εφαρμογής του παρόντος άρθρου και του παραρτήματος ΙΙΙ θεσπίζονται από το κράτος μέλος της υποχρέωσης.»

7 Το άρθρο 53 της ίδιας οδηγίας, το οποίο έφερε τον τίτλο «Μεταβίβαση χαρτοφυλακίου», όριζε στην παράγραφο 6 τα εξής:

«Η επιτραπείσα σύμφωνα με το παρόν άρθρο μεταβίβαση […] αντιτάσσεται αυτοδικαίως έναντι των αντισυμβαλλόμενων, των ασφαλισμένων καθώς και κάθε προσώπου, το οποίο έλκει δικαιώματα ή υπέχει υποχρεώσεις από τις μεταβιβαζόμενες συμβάσεις.

[…]»

8 Το παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας 2002/83, με τίτλο «Πληροφορίες προς τους αντισυμβαλλομένους», όριζε τα εξής:

«Οι ακόλουθες πληροφορίες πρέπει να γνωστοποιούνται στον αντισυμβαλλόμενο είτε (Α) πριν από τη σύναψη της σύμβασης είτε (Β) κατά τη διάρκεια της σύμβασης, διατυπώνονται με σαφήνεια και ακρίβεια, και παρέχονται γραπτώς σε μια επίσημη γλώσσα του κράτους μέλους της ασφαλιστικής υποχρέωσης.

[…]

Α. *Πριν από τη σύναψη της σύμβασης*

Πληροφορίες σχετικά με την ασφαλιστική επιχείρηση	Πληροφορίες σχετικά με την ασφαλιστική υποχρέωση
[…]	[…] α.11 Απαρίθμηση των αξιών αναφοράς (λογιστικών μονάδων) που χρησιμοποιήθηκαν στις συμβάσεις μεταβλητού κεφαλαίου (unit-linked policies) α.12 Πληροφορίες για τη φύση των αντιπροσωπευτικών στοιχείων του ενεργητικού επί συμβάσεων μεταβλητού κεφαλαίου […]»

Η οδηγία 2002/92/ΕΚ

9 Οι αιτιολογικές σκέψεις 9 και 11 της οδηγίας 2002/92/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Δεκεμβρίου 2002, σχετικά με την ασφαλιστική διαμεσολάβηση (ΕΕ 2003, L 9, σ. 3), η οποία καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε, από τις 23 Φεβρουαρίου 2018, από την οδηγία (ΕΕ) 2016/97 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιανουαρίου 2016, σχετικά με τη διανομή ασφαλιστικών προϊόντων (ΕΕ 2016, L 26, σ. 19), είχαν ως εξής:

«(9) Τα ασφαλιστικά προϊόντα μπορούν να διανέμονται από διάφορες κατηγορίες φυσικών ή νομικών προσώπων, όπως πράκτορες, μεσίτες και φορείς παροχής τραπεζασφαλιστικών υπηρεσιών. Για την ίση μεταχείριση μεταξύ των φορέων και την προστασία των καταναλωτών απαιτείται η κάλυψη όλων αυτών των προσώπων με την παρούσα οδηγία.

[…]

(11) Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται στα πρόσωπα η δραστηριότητα των οποίων συνίσταται στην παροχή υπηρεσιών ασφαλιστικής διαμεσολάβησης σε τρίτους έναντι αμοιβής, η οποία μπορεί να είναι χρηματική ή να έχει οποιαδήποτε άλλη μορφή συνομολογημένου οικονομικού οφέλους το οποίο συνδέεται με τις υπηρεσίες που παρέχουν αυτοί οι διαμεσολαβητές.»

10 Το άρθρο 1 της οδηγίας αυτής είχε ως ακολούθως:

«1. Η παρούσα οδηγία θεσπίζει κανόνες για την ανάληψη και άσκηση δραστηριοτήτων ασφαλιστικής και αντασφαλιστικής διαμεσολάβησης από φυσικά και νομικά πρόσωπα τα οποία είναι εγκατεστημένα ή επιθυμούν να εγκατασταθούν σε κράτος μέλος.

2. Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται στα πρόσωπα που παρέχουν υπηρεσίες διαμεσολάβησης για ασφαλιστικές συμβάσεις, εφόσον πληρούνται όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

[…]

β) η ασφαλιστική σύμβαση δεν είναι σύμβαση ασφάλισης ζωής·

[…]».

11 Το άρθρο 2 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Ορισμοί», προέβλεπε τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας:

[…]

3) ως “ασφαλιστική διαμεσολάβηση” νοούνται οι δραστηριότητες είτε παρουσίασης, πρότασης, προπαρασκευής ή σύναψης συμβάσεων ασφάλισης, ή οι δραστηριότητες παροχής βοήθειας κατά τη διαχείριση και την εκτέλεση των εν λόγω συμβάσεων, ιδίως σε περίπτωση επέλευσης του ασφαλιστικού κινδύνου.

[…]

5) ως “ασφαλιστικός διαμεσολαβητής” νοείται κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο αναλαμβάνει ή ασκεί επ’ αμοιβή δραστηριότητες ασφαλιστικής διαμεσολάβησης·

[…]».

12 Το άρθρο 12 της ίδιας οδηγίας, με τίτλο «Πληροφορίες που παρέχει ο ασφαλιστικός διαμεσολαβητής», προέβλεπε στην παράγραφο 3 τα εξής:

«Πριν από τη σύναψη οποιασδήποτε σύμβασης ασφάλισης, ο ασφαλιστικός διαμεσολαβητής πρέπει τουλάχιστον, βάσει ιδίως των πληροφοριών τις οποίες παρέσχε ο πελάτης, να διευκρινίζει τις απαιτήσεις και τις ανάγκες του πελάτη καθώς και τους λόγους στους οποίους βασίζονται οι συμβουλές που δίδονται στον πελάτη σχετικά με συγκεκριμένο ασφαλιστικό προϊόν. Οι διευκρινίσεις αυτές διαφοροποιούνται ανάλογα με τον σύνθετο χαρακτήρα της προτεινόμενης ασφαλιστικής σύμβασης.»

13 Το άρθρο 13 της οδηγίας 2002/92, το οποίο έφερε τον τίτλο «Όροι ενημέρωσης», όριζε στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Κάθε πληροφορία που πρέπει να παρέχεται στους πελάτες σύμφωνα με το άρθρο 12 γνωστοποιείται:

[…]

β) με σαφήνεια και ακρίβεια, ώστε να είναι κατανοητή από τον πελάτη·

[…]».

Η οδηγία 2004/39/ΕΚ

14 Κατά την αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας 2004/39/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Απριλίου 2004, για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων, για την τροποποίηση των οδηγιών 85/611/ΕΟΚ και 93/6/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 2000/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και για την κατάργηση της οδηγίας 93/22/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2004, L 145, σ. 1):

«Θα πρέπει να εξαιρεθούν οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις, οι δραστηριότητες των οποίων υπόκεινται σε κατάλληλο έλεγχο από τις αρμόδιες αρχές προληπτικής εποπτείας και οι οποίες διέπονται από την [οδηγία 2002/83].»

15 Το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Εξαιρέσεις», όριζε στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται:

α) στις ασφαλιστικές επιχειρήσεις, κατά την έννοια […] του άρθρου 1 της οδηγίας [2002/83],

[…]

γ) στα πρόσωπα που παρέχουν επενδυτική υπηρεσία ως παρεπόμενη δραστηριότητα στο πλαίσιο της επαγγελματικής τους δραστηριότητας, υπό τον όρο ότι η δραστηριότητα αυτή διέπεται από νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις ή από επαγγελματικό κώδικα δεοντολογίας που δεν απαγορεύουν την παροχή της υπηρεσίας αυτής,

[…]».

16 Το άρθρο 19 της οδηγίας 2004/39, με τίτλο «Υποχρεώσεις επαγγελματικής δεοντολογίας κατά την παροχή επενδυτικών υπηρεσιών σε πελάτες», προέβλεπε στην παράγραφο 3 τα εξής:

«Στους πελάτες ή τους δυνητικούς πελάτες παρέχεται κατάλληλη πληροφόρηση σε κατανοητή μορφή σχετικά με:

– την επιχείρηση επενδύσεων και τις υπηρεσίες της,

– τα χρηματοπιστωτικά μέσα και τις προτεινόμενες επενδυτικές στρατηγικές· εδώ θα πρέπει να περιλαμβάνονται κατάλληλη καθοδήγηση και προειδοποιήσεις σχετικά με τους κινδύνους που συνδέονται με τις επενδύσεις στα εν λόγω μέσα ή με την υιοθέτηση των εν λόγω επενδυτικών στρατηγικών,

– τους τόπους εκτέλεσης, και

– το κόστος και τις σχετικές παρεπόμενες επιβαρύνσεις,

ώστε να είναι ευλόγως σε θέση να κατανοούν τη φύση και τους κινδύνους της προσφερόμενης επενδυτικής υπηρεσίας και του συγκεκριμένου τύπου του προτεινόμενου χρηματοπιστωτικού μέσου και ως εκ τούτου να λαμβάνουν επενδυτικές αποφάσεις εν επιγνώσει. Οι πληροφορίες αυτές μπορεί να παρέχονται σε τυποποιημένη μορφή.»

Η οδηγία 2005/29

17 Η αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας 2005/29 έχει ως εξής:

«[…] Συνεπώς, η παρούσα οδηγία ισχύει μόνον εφόσον δεν υφίστανται ειδικές διατάξεις του κοινοτικού δικαίου που ρυθμίζουν συγκεκριμένες πτυχές αθέμιτων εμπορικών πρακτικών, όπως είναι οι απαιτήσεις παροχής πληροφοριών και οι κανόνες για τον τρόπο παρουσίασης πληροφοριών στον καταναλωτή. Προστατεύει τον καταναλωτή όπου δεν υπάρχει ειδική τομεακή νομοθεσία σε κοινοτικό επίπεδο και απαγορεύει στους εμπορευόμενους τη δημιουργία εσφαλμένων εντυπώσεων για τη φύση των προϊόντων. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για σύνθετα προϊόντα με υψηλά επίπεδα κινδύνου για τους καταναλωτές όπως ορισμένα προϊόντα χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. […]»

18 Κατά το άρθρο 2 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ορισμοί»:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας νοούνται ως:

[…]

β) “εμπορευόμενος”: κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο, όσον αφορά τις εμπορικές πρακτικές που καλύπτει η παρούσα οδηγία, ενεργεί για σκοπούς οι οποίοι σχετίζονται με την εμπορική, επιχειρηματική, βιοτεχνική ή ελευθέρια επαγγελματική του δραστηριότητα και κάθε πρόσωπο το οποίο ενεργεί εξ ονόματος ή για λογαριασμό του εμπορευόμενου·

γ) “προϊόν”: κάθε αγαθό ή υπηρεσία, συμπεριλαμβανομένης της ακίνητης περιουσίας, των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων·

δ) “εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές” (οι οποίες αναφέρονται στο εξής και ως “εμπορικές πρακτικές”): κάθε πράξη, παράλειψη, τρόπος συμπεριφοράς ή εκπροσώπησης, εμπορική επικοινωνία, συμπεριλαμβανομένης της διαφήμισης και του μάρκετινγκ, ενός εμπορευομένου, άμεσα συνδεόμενη με την προώθηση, πώληση ή προμήθεια ενός προϊόντος σε καταναλωτές·

[…]».

19 Το άρθρο 3 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο τιτλοφορείται «Πεδίο εφαρμογής», ορίζει τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία ισχύει για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές, όπως αυτές θεσπίζονται στο άρθρο 5, πριν, κατά τη διάρκεια και ύστερα από εμπορική συναλλαγή σχετιζομένη με ένα συγκεκριμένο προϊόν.

[…]

4. Σε περίπτωση σύγκρουσης των διατάξεων της παρούσας οδηγίας με άλλους κοινοτικούς κανόνες που ρυθμίζουν συγκεκριμένες πτυχές αθέμιτων εμπορικών πρακτικών, οι τελευταίοι επικρατούν και εφαρμόζονται επί των πτυχών αυτών.»

20 Το τιτλοφορούμενο «Απαγόρευση αθέμιτων εμπορικών πρακτικών» άρθρο 5 της ίδιας οδηγίας ορίζει τα εξής:

«1. Απαγορεύονται οι αθέμιτες εμπορικές πρακτικές.

[…]

4. Ιδιαιτέρως, εμπορικές πρακτικές, είναι αθέμιτες όταν

α) είναι παραπλανητικές όπως καθορίζεται στα άρθρα 6 και 7,

ή

β) είναι επιθετικές όπως καθορίζεται στα άρθρα 8 και 9.

[…]»

21 Το άρθρο 7 της οδηγίας 2005/29, με τίτλο «Παραπλανητικές παραλείψεις», ορίζει τα εξής:

«1. Μια εμπορική πρακτική θεωρείται παραπλανητική όταν, στο πραγματικό της πλαίσιο, λαμβανομένων υπόψη όλων των χαρακτηριστικών της και των περιστάσεων, καθώς και των περιορισμών του συγκεκριμένου μέσου επικοινωνίας, παραλείπει ουσιώδεις πληροφορίες που

χρειάζεται ο μέσος καταναλωτής, ανάλογα με το συγκεκριμένο πλαίσιο, για να λάβει τεκμηριωμένη απόφαση συναλλαγής, και ως εκ τούτου τον οδηγεί ή ενδέχεται να τον οδηγήσει να λάβει απόφαση συναλλαγής την οποία διαφορετικά δεν θα ελάμβανε.

2. Παραπλανητική παράλειψη τεκμαίρεται και όταν ο εμπορευόμενος αποκρύπτει ουσιώδεις πληροφορίες ή τις παρέχει κατά τρόπο ασαφή, ακατάληπτο, διφορούμενο ή εκτός χρόνου κατά τα αναφερόμενα στην παράγραφο 1, λαμβανομένων υπόψη των ζητημάτων που περιγράφονται στην εν λόγω παράγραφο, ή όταν δεν προσδιορίζει την εμπορική επιδίωξη της εμπορικής πρακτικής, εφόσον αυτή δεν είναι ήδη προφανής από το συγκεκριμένο πλαίσιο και όταν, και στις δύο περιπτώσεις, τούτο έχει ή ενδέχεται να έχει ως αποτέλεσμα να λάβει ο μέσος καταναλωτής απόφαση για συναλλαγή την οποία, διαφορετικά, δεν θα είχε λάβει.

[…]

5. Οι απαιτήσεις παροχής πληροφοριών που θεσπίζονται από το κοινοτικό δίκαιο, σχετικά με την εμπορική επικοινωνία, συμπεριλαμβανομένης της διαφήμισης ή του μάρκετινγκ, των οποίων ενδεικτικός κατάλογος περιλαμβάνεται στο παράρτημα ΙΙ, θεωρούνται ουσιώδεις.»

22 Κατά το παράρτημα ΙΙ της οδηγίας αυτής, μεταξύ των πληροφοριών που θεωρούνται ουσιώδεις, κατά την έννοια του άρθρου 7 της οδηγίας, περιλαμβάνονται οι πληροφορίες του άρθρου 36 της οδηγίας 2002/83, καθώς και εκείνες των άρθρων 12 και 13 της οδηγίας 2002/92.

Η οδηγία 2009/138

23 Το άρθρο 309 της οδηγίας 2009/138, με τίτλο «Μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν με [το άρθρο 185] έως τις 31 Μαρτίου 2015.

Οι νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις στις οποίες αναφέρεται το πρώτο εδάφιο εφαρμόζονται από την 1η Ιανουαρίου 2016.

[…]»

24 Κατά το άρθρο 310 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Κατάργηση», η οδηγία 2002/83 καταργείται από την 1η Ιανουαρίου 2016.

Η οδηγία 2014/65

25 Το άρθρο 93 της οδηγίας 2014/65/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαΐου 2014, για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων και την τροποποίηση της οδηγίας 2002/92 και της οδηγίας 2011/61/ΕΕ (ΕΕ 2014, L 173, σ. 349), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία (ΕΕ) 2016/1034 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Ιουνίου 2016 (ΕΕ 2016, L 175, σ. 8) (στο εξής: οδηγία 2014/65), το οποίο τιτλοφορείται «Μεταφορά στο εθνικό δίκαιο», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν και δημοσιεύουν, έως τις 3 Ιουλίου 2017, τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν προς την παρούσα οδηγία. Κοινοποιούν αμέσως στην Επιτροπή το κείμενο των εν λόγω μέτρων.

Τα κράτη μέλη εφαρμόζουν τα εν λόγω μέτρα από τις 3 Ιανουαρίου 2018 […].»

26 Κατά το άρθρο 94 της οδηγίας 2014/65, με τίτλο «Κατάργηση», η οδηγία 2004/39 καταργείται με ισχύ από τις 3 Ιανουαρίου 2018.

Το πολωνικό δίκαιο

Ο αστικός κώδικας

27 Το άρθρο 58, παράγραφος 1, του Kodeks cywilny (αστικού κώδικα), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών των διαφορών των κύριων δικών (στο εξής: αστικός κώδικας), ορίζει τα εξής:

«Δικαιοπραξία η οποία είναι αντίθετη προς τον νόμο ή αποβλέπει στην καταστρατήγηση του νόμου είναι άκυρη, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά από άλλη σχετική διάταξη, ιδίως αν προβλέπεται ότι οι άκυρες διατάξεις της δικαιοπραξίας αντικαθίστανται από τις σχετικές διατάξεις του νόμου.»

28 Το άρθρο 808, παράγραφος 1, του αστικού κώδικα προβλέπει τα ακόλουθα:

«Ο αντισυμβαλλόμενος του ασφαλιστή δύναται να συνάπτει ασφαλιστική σύμβαση για λογαριασμό τρίτου. Ο ασφαλισμένος μπορεί να μην κατονομάζεται στη σύμβαση, εκτός εάν τούτο απαιτείται για τον καθορισμό του αντικειμένου της ασφαλίσεως.»

Ο νόμος περί ασφαλίσεως

29 Το άρθρο 13 του ustawa o działalności ubezpieczeniowej (νόμου περί του ασφαλιστικού τομέα), της 22ας Μαΐου 2003 (Dz. U. αριθ. 124, θέση 1151), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών των διαφορών των κύριων δικών (Dz. U. 2010, αριθ. 11, θέση 66) (στο εξής: νόμος περί ασφαλίσεως), όριζε στην παράγραφο 4 τα εξής:

«Όσον αφορά τις συνδεόμενες με επενδυτικά κεφάλαια ασφαλίσεις ζωής, περί των οποίων γίνεται λόγος στο τμήμα I, ομάδα 3, του παραρτήματος του παρόντος νόμου, η ασφαλιστική επιχείρηση υποχρεούται να διευκρινίζει ή να μνημονεύει στη σύμβαση ασφαλίσεως τα εξής:

1) τον κατάλογο των προτεινόμενων επενδυτικών κεφαλαίων·

2) τους κανόνες για τον καθορισμό της αξίας των παροχών και της αξίας εξαγοράς της ασφαλίσεως, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων που αφορούν την εξαγορά των μεριδίων του επενδυτικού κεφαλαίου και τις προθεσμίες μετατροπής τους σε χρήμα και καταβολής της παροχής·

3) τους κανόνες που διέπουν την τοποθέτηση των διαθέσιμων πόρων του επενδυτικού κεφαλαίου, συμπεριλαμβανομένων, ιδίως, των χαρακτηριστικών των στοιχείων του ενεργητικού που αποτελούν το κεφάλαιο, των κριτηρίων επιλογής των στοιχείων του ενεργητικού, καθώς και των αρχών της διαφοροποιήσεώς τους και των λοιπών περιορισμών των επενδύσεων·

4) τους κανόνες και τις προθεσμίες αποτίμησης της αξίας των μεριδίων του επενδυτικού κεφαλαίου·

5) τους κανόνες καθορισμού του ύψους των εξόδων και του συνόλου των λοιπών επιβαρύνσεων που αφαιρούνται από τα ασφάλιστρα ή το επενδυτικό κεφάλαιο·

6) τους κανόνες που διέπουν την τοποθέτηση των ασφαλίστρων στα μερίδια του επενδυτικού κεφαλαίου, ιδίως, στο μέτρο που προβλέπεται στα σημεία 4 και 5, και την ημερομηνία μετατροπής των ασφαλίστρων σε μονάδες συμμετοχής στο κεφάλαιο.»

30 Κατά το παράρτημα του νόμου περί ασφαλίσεως, στο τμήμα I, ομάδα 3, αυτού εμπίπτει η «συνδεόμενη με επενδυτικό κεφάλαιο ασφάλιση ζωής».

Οι διαφορές των κύριων δικών και τα προδικαστικά ερωτήματα

Υπόθεση C-143/20

31 Η O, νομικό πρόσωπο εγκατεστημένο στην Πολωνία, συνήψε, ως λήπτρια της ασφάλισης, με ασφαλιστική επιχείρηση σύμβαση ομαδικής ασφάλισης ζωής μεταβλητού κεφαλαίου συνδεόμενη με επενδυτικό κεφάλαιο.

32 Η εν λόγω σύμβαση είχε ως αντικείμενο τη συλλογή και την επένδυση των ασφαλίστρων που κατέβαλλαν οι ασφαλισμένοι, μέσω επενδυτικού κεφαλαίου συσταθέντος από τα ασφάλιστρα αυτά. Ο κανονισμός του επενδυτικού κεφαλαίου όριζε ότι τα εν λόγω ασφάλιστρα θα μετατρέπονταν σε μερίδια του επενδυτικού κεφαλαίου και θα τοποθετούνταν σε τίτλους εκδιδόμενους από επενδυτική επιχείρηση, η αξία των οποίων υπολογιζόταν βάσει ενός δείκτη.

33 Ως αντιπαροχή, η επίμαχη ασφαλιστική επιχείρηση αναλάμβανε την υποχρέωση να καταβάλει παροχές σε περίπτωση θανάτου ή επιβιώσεως του εκάστοτε ασφαλισμένου, κατά τη λήξη της περιόδου ασφαλίσεως. Οι εν λόγω παροχές δεν έπρεπε να είναι κατώτερες του ποσού των επενδυθέντων ασφαλίστρων, προσαυξημένου κατά οιαδήποτε θετική μεταβολή του ως άνω δείκτη. Αντιθέτως, σε περίπτωση καταγγελίας της συμβάσεως ασφαλίσεως πριν από τη λήξη της ισχύος της, η εν λόγω ασφαλιστική επιχείρηση αναλάμβανε την υποχρέωση να επιστρέψει σε κάθε ασφαλισμένο ποσό ίσο με την τρέχουσα αξία των μεριδίων του επενδυτικού κεφαλαίου στα οποία είχαν μετατραπεί τα ασφάλιστρά του.

34 Η εν λόγω σύμβαση δεν διευκρίνιζε τους κανόνες που διέπουν την αποτίμηση της αξίας των μεριδίων του επίμαχου επενδυτικού κεφαλαίου, των καθαρών στοιχείων του ενεργητικού του συνολικού κεφαλαίου και των τίτλων στους οποίους είχαν τοποθετηθεί οι διαθέσιμοι πόροι του εν λόγω κεφαλαίου ούτε τη μέθοδο υπολογισμού της αξίας του δείκτη στον οποίο στηριζόταν η πληρωμή των τίτλων αυτών. Εντούτοις, ο κανονισμός του επίμαχου επενδυτικού κεφαλαίου ανέφερε ότι η επένδυση εκτίθετο στον πιστωτικό κίνδυνο του εκδότη των εν λόγω τίτλων.

35 Με δήλωση με ισχύ από τις 8 Οκτωβρίου 2010, ο A προσχώρησε, υπό την ιδιότητα του ασφαλισμένου, για περίοδο δεκαπέντε ετών, στη σύμβαση ομαδικής ασφάλισης ζωής που είχε συνάψει η O, αναλαμβάνοντας την υποχρέωση να καταβάλει αρχικώς ένα κατ' αποκοπήν ασφάλιστρο και, στη συνέχεια, τακτικά μηνιαία ασφάλιστρα. Η προσχώρηση έλαβε χώρα στο πλαίσιο συναντήσεως με υπάλληλο της O, σε ένα από τα γραφεία της εταιρίας αυτής, κατά τη διάρκεια της οποίας ο εν λόγω υπάλληλος προσέφερε στον A τη σύναψη συμβάσεως ασφάλισης ζωής συνδεόμενης με επενδυτικό κεφάλαιο. Ο κανονισμός του επίμαχου επενδυτικού κεφαλαίου, καθώς και οι όροι ασφαλίσεως, παραδόθηκαν στον A κατά την προσχώρησή του στη σύμβαση.

36 Μετά την πάροδο επταετούς περιόδου εκτελέσεως της συμβάσεως, ο A κατήγγειλε την εν λόγω σύμβαση λόγω σημαντικής απώλειας της αξίας των επενδυθέντων κεφαλαίων. Η επίμαχη ασφαλιστική επιχείρηση του κατέβαλε, ως αξία εξαγοράς, ποσό το οποίο αντιστοιχούσε στην αξία των μεριδίων του στο επίμαχο επενδυτικό κεφάλαιο κατά την ημερομηνία καταγγελίας της συμβάσεως και ανερχόταν στο ένα τρίτο περίπου των ασφαλίστρων που είχε καταβάλει, αφαιρουμένων των εξόδων εκκαθαρίσεως.

37 Ο A, θεωρώντας ότι έπεσε θύμα καταχρηστικής πωλήσεως και αθέμιτων εμπορικών πρακτικών, άσκησε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου αγωγή με αίτημα την επιστροφή των καταβληθέντων ποσών. Προς στήριξη της αγωγής του, ο A προσάπτει, μεταξύ άλλων, στην O ότι τον παραπλάνησε σχετικά με τη φύση του επενδυτικού προϊόντος στο οποίο επρόκειτο να τοποθετηθούν τα ασφάλιστρα.

38 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι, στις λοιπές γλωσσικές αποδόσεις πλην της πολωνικής, η προσυμβατική υποχρέωση γνωστοποιήσεως πληροφοριών την οποία προβλέπει το άρθρο 36, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το παράρτημα III, σημείο A, στοιχεία α.11 και α.12, της οδηγίας 2002/83, καθώς και το άρθρο 185, παράγραφος 3, της οδηγίας 2009/138, φαίνεται να επιβάλλει τη γνωστοποίηση των πληροφοριών σχετικά με τη φύση, το συγκεκριμένο είδος και τα χαρακτηριστικά των αντιπροσωπευτικών στοιχείων του ενεργητικού επί συμβάσεων ασφάλισης ζωής συνδεόμενων με επενδυτικά κεφάλαια.

39 Όταν τα αντιπροσωπευτικά αυτά στοιχεία του ενεργητικού αποτελούνται από παράγωγα προϊόντα, οι εν λόγω διατάξεις επιβάλλουν να γνωστοποιούνται οι ίδιες πληροφορίες με εκείνες που απαιτούνται βάσει του άρθρου 19, παράγραφος 3, της οδηγίας 2004/39 και του άρθρου 24, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/65, ήτοι πλήρεις πληροφορίες σχετικά με τα προϊόντα αυτά και τις προτεινόμενες επενδυτικές στρατηγικές και, ιδίως, πληροφορίες σχετικά με τη μέθοδο αποτίμησης της αξίας των εν λόγω αντιπροσωπευτικών στοιχείων του ενεργητικού και τους κινδύνους που συνδέονται με τα εν λόγω προϊόντα και τον εκδότη τους.

40 Συγκεκριμένα, το αιτούν δικαστήριο δέχεται μεν ότι οι εν λόγω οδηγίες δεν έχουν εφαρμογή στις ασφαλιστικές επιχειρήσεις, εκτιμά όμως ότι, λαμβανομένης υπόψη της αιτιολογικής σκέψης 10 της οδηγίας 2004/39 καθώς και της αιτιολογικής σκέψης 87 της οδηγίας 2014/65, θα ήταν θεμιτό να προστατευθούν ιδιαιτέρως, μέσω ενισχυμένης υποχρέωσης πληροφορήσεως, οι καταναλωτές που συνάπτουν σύμβαση ασφάλισης ζωής συνδεόμενη με επενδυτικό κεφάλαιο, είτε υπό την ιδιότητα του λήπτη της ασφάλισης είτε υπό την ιδιότητα του ασφαλισμένου που προσχωρεί σε σύμβαση ομαδικής ασφάλισης, εφόσον πρόκειται για επενδυτικά προϊόντα και, ιδίως, για παράγωγα προϊόντα, τα οποία πωλούνται στους καταναλωτές υπό μορφή ασφαλιστικών συμβάσεων.

41 Ως εκ τούτου, εν προκειμένω, η επίμαχη ασφαλιστική επιχείρηση και η O, ως λήπτρια της ασφάλισης, δεν εκπλήρωσαν πλήρως την υποχρέωση γνωστοποιήσεως πληροφοριών που υπέχουν έναντι του ασφαλισμένου A. Κατά το αιτούν δικαστήριο, τούτο θα μπορούσε, εξάλλου, να συνιστά αθέμιτη εμπορική πρακτική κατά την έννοια των άρθρων 5 και 7 της οδηγίας 2005/29, δεδομένου ότι στην αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας αυτής γίνεται λόγος για την ανάγκη διασφάλισης ιδιαιτέρως ενισχυμένης προστασίας του καταναλωτή στην αγορά των χρηματοπιστωτικών προϊόντων υψηλού κινδύνου.

42 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (περιφερειακό δικαστήριο Βαρσοβίας–Wola, με τόπο συνεδριάσεως στη Βαρσοβία, Πολωνία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) [Ε]χουν το άρθρο 185, παράγραφος 3, στοιχείο θ', της οδηγίας [2009/138] και το άρθρο 36, παράγραφος 1, [της οδηγίας 2002/83], σε συνδυασμό με το παράρτημα ΙΙΙ, [σημείο Α, στοιχείο α.12], [αυτής], την έννοια ότι, στην περίπτωση συμβάσεων ασφάλισης ζωής μεταβλητού κεφαλαίου (ασφάλιση ζωής συνδεόμενη με επενδυτικό κεφάλαιο), όταν τα βασικά στοιχεία του ενεργητικού του επενδυτικού κεφαλαίου είναι παράγωγα προϊόντα (ή δομημένα χρηματοπιστωτικά προϊόντα με ενσωματωμένα παράγωγα προϊόντα), ο ασφαλιστής ή ο λήπτης της ασφάλισης (ο οποίος προσφέρει την ασφάλιση, διανέμει το ασφαλιστικό προϊόν, "πωλεί" την ασφάλιση) είναι υποχρεωμένος να γνωστοποιεί στον ασφαλιζόμενο καταναλωτή πληροφορίες σχετικά με τη φύση, το συγκεκριμένο είδος και τα χαρακτηριστικά (αγγλικά: indication of the nature, γερμανικά: Angabe der Art, γαλλικά: indications sur la nature) του βασικού προϊόντος (του παράγωγου προϊόντος ή του δομημένου χρηματοπιστωτικού προϊόντος στο οποίο έχει ενσωματωθεί παράγωγο προϊόν), ή αρκεί η γνωστοποίηση του είδους των βασικών (αντιπροσωπευτικών) στοιχείων του ενεργητικού χωρίς ενημέρωση για τα χαρακτηριστικά του προϊόντος αυτού;

2) Σε περίπτωση που η απάντηση στο πρώτο ερώτημα είναι ότι ο ασφαλιστής ή ο λήπτης της ασφάλισης (ο οποίος προσφέρει την ασφάλιση, διανέμει το ασφαλιστικό προϊόν, "πωλεί" την ασφάλιση μεταβλητού κεφαλαίου – ασφάλιση συνδεόμενη με επενδυτικό κεφάλαιο) είναι υποχρεωμένος να γνωστοποιεί στον καταναλωτή πληροφορίες σχετικά με τη φύση, το συγκεκριμένο είδος και τα χαρακτηριστικά του βασικού προϊόντος (του παράγωγου προϊόντος ή του δομημένου χρηματοπιστωτικού προϊόντος στο οποίο έχει ενσωματωθεί παράγωγο προϊόν), έχουν το άρθρο 185, παράγραφος 3, στοιχείο θ', της οδηγίας 2009/138 και το άρθρο 36, παράγραφος 1, [της οδηγίας 2002/83], σε συνδυασμό με το παράρτημα ΙΙΙ, [σημείο Α, στοιχείο α.12], [αυτής], την έννοια ότι οι γνωστοποιούμενες στον ασφαλιζόμενο καταναλωτή πληροφορίες σχετικά με τη φύση, το συγκεκριμένο είδος και τα χαρακτηριστικά του βασικού προϊόντος (του παράγωγου προϊόντος ή του δομημένου χρηματοπιστωτικού προϊόντος στο οποίο έχει ενσωματωθεί παράγωγο προϊόν) πρέπει να περιλαμβάνουν πανομοιότυπες πληροφορίες με τις απαιτούμενες από το άρθρο 19, παράγραφος 3, της οδηγίας [2004/39] και από το άρθρο 24, παράγραφος 4, της οδηγίας [2014/65], ήτοι εκτενείς πληροφορίες για τα παράγωγα προϊόντα και για τις προτεινόμενες επενδυτικές στρατηγικές, οι οποίες θα πρέπει να περιλαμβάνουν τις κατάλληλες κατευθυντήριες γραμμές και προειδοποιήσεις σχετικά με τον κίνδυνο που συνδέεται με επενδύσεις σε τέτοια προϊόντα ή με ειδικές επενδυτικές στρατηγικές, συμπεριλαμβανομένων, ιδιαιτέρως, πληροφοριών σχετικών με τη μεθοδολογία που εφαρμόζει ο ασφαλιστής ή ο φορέας υπολογισμού για την αξιολόγηση του βασικού προϊόντος κατά τη διάρκεια της περιόδου ασφαλιστικής κάλυψης [και] πληροφοριών σχετικών με τον κίνδυνο που συνδέεται με το παράγωγο προϊόν και τον εκδότη του, καθώς και σχετικών με τις διακυμάνσεις της αξίας του παράγωγου προϊόντος μέσα στον χρόνο, με τους διάφορους παράγοντες που προκαλούν αυτές τις διακυμάνσεις και με τον βαθμό επιρροής τους στην αξία του;

3) [Ε]χει το άρθρο 185, παράγραφος 4, της οδηγίας 2009/138 την έννοια ότι, στην περίπτωση συμβάσεων ασφάλισης ζωής μεταβλητού κεφαλαίου (ασφάλισης ζωής συνδεόμενης με επενδυτικό κεφάλαιο) όπου το βασικό στοιχείο του ενεργητικού είναι παράγωγο προϊόν (ή δομημένο χρηματοπιστωτικό προϊόν στο οποίο έχει ενσωματωθεί παράγωγο προϊόν), ο ασφαλιστής ή ο λήπτης της ασφάλισης (ο οποίος προσφέρει την ασφάλιση, διανέμει το

ασφαλιστικό προϊόν, "πωλεί" την ασφάλιση) είναι υποχρεωμένος να γνωστοποιεί στον ασφαλιζόμενο καταναλωτή πανομοιότυπες πληροφορίες με τις απαιτούμενες από το άρθρο 19, παράγραφος 3, της οδηγίας 2004/39 και από το άρθρο 24, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/65, ήτοι εκτενείς πληροφορίες για τα παράγωγα προϊόντα και για τις προτεινόμενες επενδυτικές στρατηγικές, οι οποίες θα πρέπει να περιλαμβάνουν τις κατάλληλες κατευθυντήριες γραμμές και προειδοποιήσεις σχετικά με τον κίνδυνο που συνδέεται με επενδύσεις σε τέτοια προϊόντα ή με ειδικές επενδυτικές στρατηγικές, συμπεριλαμβανομένων, ιδιαιτέρως, πληροφοριών σχετικών με τη μεθοδολογία που εφαρμόζει ο ασφαλιστής ή ο φορέας υπολογισμού για την αξιολόγηση του βασικού προϊόντος κατά τη διάρκεια της περιόδου ασφαλιστικής κάλυψης, πληροφοριών σχετικών με τον κίνδυνο που συνδέεται με το παράγωγο προϊόν και τον εκδότη του, καθώς και σχετικών με τις διακυμάνσεις της αξίας του παράγωγου προϊόντος μέσα στον χρόνο, με τους διάφορους παράγοντες που προκαλούν αυτές τις διακυμάνσεις και με τον βαθμό επιρροής τους στην αξία του;

4) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο δεύτερο ή στο τρίτο ερώτημα (ή σε αμφότερα τα ερωτήματα), συνιστά η παράλειψη του ασφαλιστή ή του λήπτη της ασφάλισης ο οποίος προσφέρει ασφάλιση ζωής μεταβλητού κεφαλαίου (ασφάλιση ζωής συνδεόμενη με επενδυτικό κεφάλαιο) να παράσχει στον ασφαλιζόμενο καταναλωτή τις απαιτούμενες πληροφορίες (που απαριθμούνται στο δεύτερο και στο τρίτο ερώτημα), στο πλαίσιο προσφοράς ασφάλισης προς τον καταναλωτή, αθέμιτη εμπορική πρακτική κατά το άρθρο 5 της οδηγίας [2005/29] ή μήπως η μη παροχή των απαιτούμενων πληροφοριών αποτελεί παραπλανητική εμπορική πρακτική κατά την έννοια του άρθρου 7 της οδηγίας αυτής;

5) [Σ]ε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως τόσο στο δεύτερο όσο και στο τρίτο ερώτημα, συνιστά η παράλειψη του ασφαλιστή ή του λήπτη της ασφάλισης (ο οποίος προσφέρει την ασφάλιση, διανέμει το ασφαλιστικό προϊόν, "πωλεί" ασφάλιση ζωής μεταβλητού κεφαλαίου – ασφάλιση ζωής συνδεόμενη με επενδυτικό κεφάλαιο) να ενημερώσει σαφώς τον καταναλωτή ότι τα περιουσιακά στοιχεία του επενδυτικού κεφαλαίου (του συνδεόμενου με την ασφάλιση επενδυτικού κεφαλαίου) τοποθετούνται σε παράγωγα προϊόντα (ή σε δομημένα προϊόντα στα οποία έχουν ενσωματωθεί παράγωγα προϊόντα), αθέμιτη εμπορική πρακτική κατά το άρθρο 5 της οδηγίας 2005/29 ή μήπως η μη παροχή των απαιτούμενων πληροφοριών αποτελεί παραπλανητική εμπορική πρακτική κατά την έννοια του άρθρου 7 της οδηγίας αυτής;

6) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως τόσο στο δεύτερο όσο και στο τρίτο ερώτημα, συνιστά η παράλειψη του ασφαλιστή ή του λήπτη της ασφάλισης ο οποίος προσφέρει ασφάλιση ζωής μεταβλητού κεφαλαίου (ασφάλιση ζωής συνδεόμενη με επενδυτικό κεφάλαιο) να παράσχει στον καταναλωτή λεπτομερείς διευκρινίσεις για τα ακριβή χαρακτηριστικά του προϊόντος στο οποίο τοποθετούνται τα περιουσιακά στοιχεία του επενδυτικού κεφαλαίου (του συνδεόμενου με την ασφάλιση ζωής επενδυτικού κεφαλαίου), περιλαμβανομένων πληροφοριών για τους κανόνες λειτουργίας του εν λόγω προϊόντος, στην περίπτωση παράγωγου προϊόντος (ή δομημένου προϊόντος στο οποίο έχει ενσωματωθεί παράγωγο προϊόν), αθέμιτη εμπορική πρακτική κατά το άρθρο 5 της οδηγίας 2005/29 ή μήπως η μη παροχή των απαιτούμενων πληροφοριών αποτελεί παραπλανητική εμπορική πρακτική κατά την έννοια του άρθρου 7 της οδηγίας αυτής;»

Υπόθεση C-213/20

43 Στις 29 Ιουλίου 2011, η A, εταιρία που δραστηριοποιείται στον τραπεζικό τομέα, συνήψε, ως λήπτρια της ασφάλισης, με την ασφαλιστική επιχείρηση A. Towarzystwo Ubezpieczeń Życie σύμβαση ομαδικής ασφάλισης ζωής μεταβλητού κεφαλαίου συνδεόμενη με επενδυτικό κεφάλαιο.

44 Η εν λόγω σύμβαση είχε ως αντικείμενο τη συλλογή και την επένδυση των ασφαλίστρων που κατέβαλλαν οι ασφαλισμένοι σε επενδυτικό κεφάλαιο. Ο κανονισμός του κεφαλαίου, ο οποίος συνιστά γενική συμβατική ρήτρα περιλαμβανόμενη στη σύμβαση ασφαλίσεως, διευκρίνιζε ότι τα εν λόγω ασφάλιστρα, αφαιρουμένου ενός μηνιαίου διοικητικού τέλους που εισπράττει η εν λόγω ασφαλιστική επιχείρηση, προορίζονταν για την αγορά μεριδίων του εν λόγω κεφαλαίου, έκαστο των οποίων είχε μια αρχική αξία μονάδος. Τα ποσά που είχαν τοποθετηθεί στο εν λόγω κεφάλαιο επενδύονταν εν συνεχεία εξ ολοκλήρου σε δομημένα ομόλογα, η πληρωμή των οποίων στηριζόταν σε δείκτη καθοριζόμενο από τον εκδότη τους.

45 Ο κανονισμός περιέγραφε τους συνδεόμενους με την επένδυση κινδύνους, όπως τους κινδύνους που συνδέονται με την υποτίμηση του δείκτη αυτού λόγω των εξελίξεων στις χρηματοπιστωτικές αγορές καθώς και τον κίνδυνο απώλειας μέρους των επενδυόμενων ασφαλίστρων σε περίπτωση καταγγελίας της σύμβασης ασφάλισης πριν από τη λήξη της περιόδου ασφάλισης, επισημαίνοντας συγχρόνως ότι η εν λόγω ασφαλιστική επιχείρηση δεν μπορούσε να θεωρηθεί ως φέρουσα ευθύνη για τους κινδύνους αυτούς.

46 Με χωριστές δηλώσεις που υπέβαλαν στις 28 και 30 Νοεμβρίου 2011, οι G. W. και E. S. προσχώρησαν, υπό την ιδιότητα των ασφαλισμένων, για περίοδο δεκαπέντε ετών, στη σύμβαση ομαδικής ασφάλισης ζωής που είχε συναφθεί από την εταιρία A, αναλαμβάνοντας την υποχρέωση να καταβάλουν αρχικώς κατ' αποκοπήν ασφάλιστρο και, στη συνέχεια, τακτικά μηνιαία ασφάλιστρα. Η εν λόγω προσχώρηση έλαβε χώρα στις εγκαταστάσεις της εταιρίας αυτής, κατά τη διάρκεια μίας και μόνης συναντήσεως με υπαλλήλους της εταιρίας οι οποίοι, ενεργώντας υπό την ιδιότητα των «συμβούλων πελατείας», τους παρουσίασαν το επίμαχο ασφαλιστικό προϊόν ως επένδυση υπό μορφή συστηματικής αποταμίευσης. Κατά τη συνάντηση αυτή, οι G. W. και E. S. έλαβαν την προσφορά προσχώρησης και τις γενικές συμβατικές ρήτρες της σύμβασης ομαδικής ασφάλισης ζωής, ήτοι τους γενικούς όρους ασφαλίσεως και τον κανονισμό του επίμαχου επενδυτικού κεφαλαίου, και κατέθεσαν τις δηλώσεις τους προσχωρήσεως σε αυτήν. Η εν λόγω εταιρία εισέπραξε προμήθεια από την ασφαλιστική επιχείρηση για την παρέμβασή της.

47 Κατά την προσχώρησή τους στη σύμβαση ομαδικής ασφάλισης ζωής, οι G. W. και E. S. υπέγραψαν έγγραφο από το οποίο προέκυπτε ότι, αφενός, κατά τη διάρκεια της περιόδου ασφάλισης, υπήρχε ενδεχόμενο σημαντικών διακυμάνσεων της αξίας των μεριδίων του επίμαχου επενδυτικού κεφαλαίου αναλόγως της αξίας των χρηματοπιστωτικών μέσων στα οποία επένδυε το εν λόγω κεφάλαιο. Αφετέρου, ο κίνδυνος που απέρρεε από το ενδεχόμενο να περιέλθει ο εκδότης των εν λόγω χρηματοπιστωτικών μέσων σε κατάσταση αδυναμίας πληρωμών ήταν εγγενής στο προϊόν, το οποίο, δεδομένου ότι δεν αποτελούσε τραπεζική επένδυση, δεν εξασφάλιζε στον ασφαλισμένο απόδοση από την επένδυσή του. Τα έγγραφα σχετικά με τους όρους αγοράς των εν λόγω χρηματοπιστωτικών μέσων, στα οποία γίνεται μνεία των συνδεόμενων με αυτά ειδικών παραγόντων επενδυτικού κινδύνου, δεν κοινοποιήθηκαν, αντιθέτως, στις G. W. και E. S.

48 Μετά την πάροδο οκταετούς περιόδου εκτελέσεως της συμβάσεως, κατά τη διάρκεια της οποίας η αξία των μεριδίων στο επίμαχο επενδυτικό κεφάλαιο σημείωσε σταδιακή μείωση, η G. W. κατήγγειλε τη σύμβασή της, με ισχύ από τις 23 Ιανουαρίου 2019. Η ασφαλιστική επιχείρηση της

κατέβαλε, ως αξία εξαγοράς, ποσό το οποίο αντιστοιχούσε στην αξία των μεριδίων της στο εν λόγω κεφάλαιο και ανερχόταν στα δύο τρίτα περίπου των ασφαλίστρων που είχε καταβάλει, αφαιρουμένων των εξόδων εκκαθαρίσεως. Αντιθέτως, η E. S. δεν είχε καταγγείλει τη σύμβασή της μέχρι την ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στην υπόθεση C-213/20.

49 Οι G. W. και E. S. άσκησαν ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου αγωγή κατά της ασφαλιστικής επιχείρησης A. Towarzystwo Ubezpieczeń Życie με αίτημα την επιστροφή των καταβληθέντων ασφαλίστρων, προβάλλοντας ότι, καθόσον η εν λόγω επιχείρηση παρέβη τις υποχρεώσεις γνωστοποιήσεως πληροφοριών που υπέχει όσον αφορά τη φύση των αντιπροσωπευτικών στοιχείων του ενεργητικού που αφορούν την επίμαχη ασφαλιστική σύμβαση και το σύνολο των σχετικών κινδύνων, η σύμβαση αυτή και οι ατομικές δηλώσεις τους περί προσχωρήσεως σε αυτήν είναι άκυρες και δεν παράγουν έννομες συνέπειες.

50 Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί, πρώτον, ότι, μολονότι δεν είναι τυπικά συμβαλλόμενο μέρος στη συναφθείσα μεταξύ της ασφαλιστικής επιχείρησης και του λήπτη της ασφαλίσεως σύμβαση, η οποία λαμβάνει τη μορφή σύμβασης ομαδικής ασφάλισης ζωής για λογαριασμό τρίτου κατά την έννοια του άρθρου 808, παράγραφος 1, του αστικού κώδικα, ο ασφαλισμένος που προσχωρεί σε αυτήν αναλαμβάνει την υποχρέωση του λήπτη της ασφαλίσεως να καταβάλει τα ασφάλιστρα και φέρει το πραγματικό οικονομικό βάρος της επενδύσεως και τον σχετικό κίνδυνο. Επομένως, τίθεται το ζήτημα αν το άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83 επιβάλλει να τίθενται επίσης και στη διάθεση του εν λόγω ασφαλισμένου οι πληροφορίες που μνημονεύονται στο παράρτημα III, σημείο A, στοιχεία α.11 και α.12, της οδηγίας.

51 Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς το περιεχόμενο της έννοιας των «πληροφορ[ιών] για τη φύση των αντιπροσωπευτικών στοιχείων του ενεργητικού», κατά την έννοια της τελευταίας διατάξεως. Συναφώς, υπογραμμίζοντας την ανάγκη να διατηρηθεί ισόρροπη σχέση μεταξύ του εύρους των παρεχόμενων πληροφοριών και του βαθμού πολυπλοκότητάς τους, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η έννομη σχέση μεταξύ της ασφαλιστικής επιχείρησης και του ασφαλισμένου που φέρει τους επενδυτικούς κινδύνους θα μπορούσε να δικαιολογήσει την απαίτηση να λαμβάνει ο τελευταίος όλες τις πληροφορίες για τη φύση των χρηματοπιστωτικών προϊόντων και τους σχετικούς κινδύνους και, στο πλαίσιο αυτό, να του διαβιβάζει η ασφαλιστική επιχείρηση το σύνολο των σχετικών με τα προϊόντα αυτά πληροφοριών που λαμβάνει από τον εκδότη τους.

52 Τρίτον, ο προβληματισμός του αιτούντος δικαστηρίου αφορά το χρονικό σημείο κατά το οποίο πρέπει να εκπληρώνεται η προσυμβατική υποχρέωση γνωστοποιήσεως πληροφοριών και, ειδικότερα, την ερμηνεία της αναγωγής σε προγενέστερο της σύναψης της ασφαλιστικής σύμβασης χρόνο, κατά την έννοια του άρθρου 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η διάταξη του πολωνικού δικαίου με την οποία μεταφέρθηκε το εν λόγω άρθρο στο εσωτερικό δίκαιο, ήτοι το άρθρο 13, παράγραφος 4, του νόμου περί ασφαλίσεως, επιβάλλει απλώς και μόνον να περιέχονται στην τυποποιημένη ασφαλιστική σύμβαση οι πληροφορίες σχετικά με την έννομη σχέση, συμπεριλαμβανομένων των χαρακτηριστικών των στοιχείων του ενεργητικού του επενδυτικού κεφαλαίου. Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, επομένως, μήπως, προκειμένου να μην απολέσει η υποχρέωση γνωστοποιήσεως πληροφοριών την πρακτική της αποτελεσματικότητα, θα ήταν αναγκαίο να απαιτείται να διακρίνεται σαφώς το στάδιο της γνωστοποιήσεως πληροφοριών στον ασφαλισμένο από το στάδιο της συνάψεως της συμβάσεως.

53 Τέταρτον, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, κατά το πολωνικό δίκαιο, τα στοιχεία ενημερωτικού χαρακτήρα μιας έννομης σχέσης δεν θεωρείται γενικώς ότι εμπίπτουν στο κύριο αντικείμενό της, στο μέτρο που δεν καθορίζουν άμεσα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών. Εντούτοις, λαμβανομένου υπόψη του εύρους και της σημασίας των πληροφοριών που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας 2002/83, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν το άρθρο της 36, παράγραφος 1, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα της αιτιολογικής της σκέψης 52, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι έχει την έννοια ότι η υποχρέωση γνωστοποιήσεως πληροφοριών που προβλέπει συνιστά ουσιώδες στοιχείο της ασφαλιστικής συμβάσεως, και μάλιστα της έννομης σχέσης στην οποία προσχωρεί ο ασφαλισμένος.

54 Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι στο εθνικό δίκαιο δεν υφίσταται νομική βάση για την αναγνώριση του ανισχύρου της έννομης αυτής σχέσης λόγω ενδεχόμενης διαπίστωσης παράβασης της εν λόγω υποχρέωσης γνωστοποιήσεως πληροφοριών. Συγκεκριμένα, κατά πρώτον, το άρθρο 58, παράγραφος 1, του αστικού κώδικα που αφορά την ακυρότητα των δικαιοπραξιών ερμηνεύεται γενικώς υπό την έννοια ότι αναφέρεται μόνο στο ασύμβατο του περιεχομένου ή του σκοπού της δικαιοπραξίας με τον νόμο, κατά δεύτερον, το εθνικό δίκαιο δεν περιέχει καμία ειδική ρύθμιση προς τούτο και, κατά τρίτον, η εφαρμογή των γενικών κανόνων περί ελαττωμάτων της βούλησης εξαρτάται από αυστηρές προϋποθέσεις, μεταξύ των οποίων καταλέγεται η τήρηση ενιαύσιας προθεσμίας και η διαπίστωση ότι η πλάνη ήταν ουσιώδης και αφορούσε το περιεχόμενο της δικαιοπραξίας. Επομένως, κατά το αιτούν δικαστήριο, πρέπει επίσης να διευκρινιστεί αν η οδηγία 2002/83 ρυθμίζει τα έννομα αποτελέσματα της διαπίστωσης παραβάσεως της εν λόγω υποχρέωσης γνωστοποιήσεως πληροφοριών.

55 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (περιφερειακό δικαστήριο Βαρσοβίας–Wola, με τόπο συνεδριάσεως στη Βαρσοβία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 36, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το παράρτημα ΙΙΙ, [σημείο Α, στοιχείο α.12], της οδηγίας [2002/83], την έννοια ότι η υποχρέωση γνωστοποιήσεως των πληροφοριών που αναφέρονται στη διάταξη αυτή ισχύει και για τον ασφαλισμένο στην περίπτωση που αυτός δεν είναι ταυτόχρονα λήπτης της ασφάλισης και προσχωρεί ως καταναλωτής σε σύμβαση ομαδικής ασφάλισης ζωής συνδεόμενης με επενδυτικό κεφάλαιο η οποία έχει συναφθεί μεταξύ της ασφαλιστικής επιχείρησης και της επιχείρησης-λήπτριας της ασφάλισης και ως πραγματικός επενδυτής των ποσών που καταβάλλονται ως ασφάλιστρα;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα, έχει το άρθρο 36, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το παράρτημα ΙΙΙ, [σημείο Α, στοιχεία α.11 και α.12], της οδηγίας 2002/83, την έννοια ότι, στο πλαίσιο έννομης σχέσης όπως αυτή του πρώτου ερωτήματος, η υποχρέωση παροχής πληροφοριών για τα χαρακτηριστικά των χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού που συνδέονται με το επενδυτικό κεφάλαιο σημαίνει επίσης ότι ο ασφαλιζόμενος καταναλωτής πρέπει να ενημερώνεται κατά τρόπο εξαντλητικό και κατανοητό για όλους τους κινδύνους, τη φύση και την έκτασή τους, που συνδέονται με την επένδυση στα στοιχεία του ενεργητικού του επενδυτικού κεφαλαίου (όπως τα δομημένα ομόλογα ή τα παράγωγα προϊόντα), ή μήπως αρκεί, κατά την έννοια της ως άνω διάταξης, η παροχή στον ασφαλιζόμενο καταναλωτή μόνον των βασικών πληροφοριών σχετικά με τα κύρια είδη των κινδύνων που συνεπάγεται η επένδυση σε προϊόν συνιστάμενο σε ασφάλιση συνδεόμενη με επενδυτικό κεφάλαιο;

3) Έχει το άρθρο 36, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το παράρτημα ΙΙΙ, [σημείο Α, στοιχεία α.11. και α.12], της οδηγίας 2002/83, την έννοια ότι, στο πλαίσιο έννομης σχέσης όπως η περιγραφόμενη στο πρώτο και στο δεύτερο ερώτημα, υπάρχει υποχρέωση πληροφόρησης του καταναλωτή ο οποίος προσχωρεί σε σύμβαση ασφάλισης ζωής ως ασφαλισμένος για το σύνολο των επενδυτικών κινδύνων και των συνδεόμενων με αυτούς όρων, ως προς τους οποίους ο εκδότης των τίτλων (δομημένων ομολόγων ή παράγωγων προϊόντων) που συνθέτουν το επενδυτικό κεφάλαιο ενημέρωσε τον ασφαλιστή;

4) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στα προηγούμενα ερωτήματα, έχει το άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83 την έννοια ότι ο καταναλωτής ο οποίος προσχωρεί ως ασφαλισμένος σε σύμβαση ομαδικής ασφάλισης ζωής συνδεόμενης με επενδυτικό κεφάλαιο πρέπει να ενημερώνεται για τα χαρακτηριστικά των χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού και για τους κινδύνους που συνδέονται με την επένδυση στα εν λόγω στοιχεία του ενεργητικού πριν από τη σύναψη της σύμβασης, στο πλαίσιο χωριστής προσυμβατικής διαδικασίας, και, επομένως, αντιτίθεται το άρθρο αυτό σε εθνική διάταξη [όπως] το άρθρο 13, παράγραφος 4, του [νόμου περί ασφαλίσεως], το οποίο ορίζει ότι οι πληροφορίες αυτές αρκεί να γνωστοποιούνται για πρώτη φορά με την ασφαλιστική σύμβαση και κατά τη διαδικασία σύναψής της, χωρίς το χρονικό σημείο κατά το οποίο λαμβάνονται οι πληροφορίες να μπορεί να διαχωριστεί και να απομονωθεί με σαφήνεια και ακρίβεια στο πλαίσιο της διαδικασίας προσχώρησης στη σύμβαση;

5) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στα πρώτα τρία προδικαστικά ερωτήματα, έχει το άρθρο 36, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το παράρτημα ΙΙΙ, [σημείο Α, στοιχεία α.11 και α.12], της οδηγίας 2002/83, την έννοια ότι πρέπει να γίνει δεκτό ότι η προσήκουσα εκπλήρωση της εκεί προβλεπόμενης υποχρέωσης πληροφόρησης πρέπει να θεωρείται ουσιώδες στοιχείο της σύμβασης ομαδικής ασφάλισης ζωής συνδεόμενης με επενδυτικό κεφάλαιο και, ως εκ τούτου, μπορεί η διαπίστωση ότι η υποχρέωση αυτή δεν εκπληρώθηκε προσηκόντως να έχει ως συνέπεια την αναγνώριση στον ασφαλιζόμενο καταναλωτή του δικαιώματος να αξιώσει την επιστροφή του συνόλου των ασφαλίστρων που κατέβαλε λόγω ενδεχόμενης αναγνώρισης της ακυρότητας της σύμβασης ή του εξ υπαρχής ανισχύρου της ή λόγω ενδεχόμενης αναγνώρισης της ακυρότητας ή του ανισχύρου της ατομικής δήλωσης προσχώρησης στην εν λόγω σύμβαση;»

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

56 Με απόφαση της 23ης Μαρτίου 2021, αποφασίστηκε η συνεκδίκαση των υποθέσεων C-143/20 και C-213/20 προς διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής αποφάσεως περατώνουσας τη δίκη, σύμφωνα με το άρθρο 54 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.

57 Την ίδια ημέρα οι διάδικοι των κύριων δικών και οι λοιποί κατά το άρθρο 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενδιαφερόμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν γραπτώς σε ορισμένες ερωτήσεις, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 61, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας. Οι διάδικοι της κύριας δίκης στην υπόθεση C-213/20, η Πολωνική και η Ιταλική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή, κατέθεσαν τις απαντήσεις τους στις ερωτήσεις αυτές.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

58 Πριν δοθεί απάντηση στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο, πρέπει, προκαταρκτικώς, να προσδιοριστούν οι διατάξεις του δικαίου της Ένωσης που έχουν εφαρμογή στις διαφορές των κύριων δικών.

59 Συναφώς, διαπιστώνεται ότι από τις αποφάσεις περί παραπομπής συνάγεται, αφενός, όσον αφορά την υπόθεση C-143/20, ότι ο ενάγων της κύριας δίκης καλυπτόταν από την ασφάλιση από τις 8 Οκτωβρίου 2010, οπότε η σύναψη της σύμβασης ομαδικής ασφάλισης ζωής στην οποία προσχώρησε, όπως και η δήλωσή του περί προσχωρήσεως σε αυτήν, πραγματοποιήθηκαν κατ' ανάγκην πριν από την ημερομηνία αυτή. Αφετέρου, όσον αφορά την υπόθεση C-213/20, η επίμαχη στην κύρια δίκη σύμβαση ομαδικής ασφάλισης ζωής συνήφθη στις 29 Ιουλίου 2011 και οι ενάγουσες της κύριας δίκης προσχώρησαν σε αυτήν με δηλώσεις που υποβλήθηκαν, αντιστοίχως, στις 28 Νοεμβρίου και στις 30 Νοεμβρίου 2011.

60 Πλην όμως, κατά το άρθρο 309, παράγραφος 1, και το άρθρο 310 της οδηγίας 2009/138, το άρθρο 185 της οδηγίας αυτής, η προθεσμία μεταφοράς του οποίου έληξε στις 31 Μαρτίου 2015, εφαρμόζεται μόνον από την 1η Ιανουαρίου 2016, ημερομηνία από την οποία καταργήθηκε η οδηγία 2002/83. Επομένως, στις διαφορές της κύριας δίκης έχουν εφαρμογή μόνον οι διατάξεις της τελευταίας ως άνω οδηγίας.

61 Κατά συνέπεια, αφενός, καθόσον, κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο της διαδικασίας συνεργασίας μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου την οποία θεσπίζει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, στο Δικαστήριο απόκειται να δώσει στο εθνικό δικαστήριο μια χρήσιμη απάντηση που να του παρέχει τη δυνατότητα επίλυσης της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί, αναδιατυπώνοντας, εφόσον είναι αναγκαίο, τα προδικαστικά ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί (πρβλ. απόφαση της 26ης Οκτωβρίου 2021, PL Holdings, C-109/20, EU:C:2021:875, σκέψη 34 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), πρέπει να θεωρηθεί ότι τα προδικαστικά ερωτήματα αφορούν μόνον την ερμηνεία των διατάξεων της οδηγίας 2002/83, και όχι των διατάξεων της οδηγίας 2009/138. Αφετέρου, παρέλκει η απάντηση στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-143/20, καθόσον αυτό αφορά αποκλειστικώς την ερμηνεία του άρθρου 185, παράγραφος 4, της τελευταίας ως άνω οδηγίας.

62 Ομοίως, καθόσον το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση αυτή αφορά το άρθρο 24, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/65, το οποίο, σύμφωνα με το άρθρο 93, παράγραφος 1, και το άρθρο 94 αυτής, εφαρμόζεται μόνον από τις 3 Ιανουαρίου 2018, ημερομηνία καταργήσεως της οδηγίας 2004/39, το ερώτημα αυτό πρέπει να θεωρηθεί ότι αφορά αποκλειστικώς το άρθρο 19, παράγραφος 3, της τελευταίας ως άνω οδηγίας.

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-213/20

63 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-213/20, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83 έχει την έννοια ότι οι διαλαμβανόμενες σε αυτό πληροφορίες πρέπει να γνωστοποιούνται στον καταναλωτή ο οποίος προσχωρεί, υπό την ιδιότητα του ασφαλισμένου, σε σύμβαση ομαδικής ασφάλισης ζωής μεταβλητού κεφαλαίου συνδεόμενη με επενδυτικό κεφάλαιο, η οποία έχει συναφθεί μεταξύ ασφαλιστικής επιχείρησης και επιχείρησης-λήπτριας της ασφάλισης.

64 Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, πρέπει να διευκρινιστεί, προκαταρκτικώς, ότι από τις αποφάσεις περί παραπομπής και από τις δικογραφίες που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο προκύπτει, πρώτον, ότι οι επίμαχες στις κύριες δίκες συμβάσεις είναι συμβάσεις ασφάλισης ζωής μεταβλητού κεφαλαίου συνδεόμενες με επενδυτικά κεφάλαια (στο εξής: συμβάσεις unit-linked). Οι συμβάσεις αυτές είναι ανοικτού τύπου και συλλογικού χαρακτήρα, καθόσον συνάπτονται μεταξύ ασφαλιστικής επιχείρησης και επιχείρησης-λήπτριας της ασφάλισης, προκειμένου να προταθεί σε καταναλωτές που δεν έχουν ακόμη προσδιοριστεί κατά το στάδιο της συνάψεως των συμβάσεων αυτών να προσχωρήσουν σε αυτές μετά τη σύναψή τους, υποβάλλοντας ατομική και χωριστή δήλωση προσχωρήσεως.

65 Δεύτερον, με τη δήλωση αυτή, ο καταναλωτής αποκτά την ιδιότητα του ασφαλισμένου και αναλαμβάνει την υποχρέωση να καταβάλει αρχικώς κατ' αποκοπήν ασφάλιστρο και, στη συνέχεια, τακτικά μηνιαία ασφάλιστρα στην ασφαλιστική επιχείρηση. Τα εν λόγω ασφάλιστρα μετατρέπονται σε μερίδια επενδυτικού κεφαλαίου, καλούμενα «λογιστικές μονάδες», και, εν συνεχεία, επενδύονται σε χρηματοπιστωτικά μέσα από τα οποία εξαρτάται η αξία των μεριδίων αυτών και τα οποία αποτελούν τα αντιπροσωπευτικά στοιχεία του ενεργητικού επί συμβάσεων unit-linked. Ως αντιπαροχή για τα καταβληθέντα ασφάλιστρα, η ασφαλιστική επιχείρηση αναλαμβάνει την υποχρέωση να καταβάλει στον εν λόγω καταναλωτή παροχές σε περίπτωση θανάτου ή επιβιώσεως κατά τη λήξη της περιόδου ασφαλίσεως ή, σε περίπτωση καταγγελίας της ασφαλιστικής συμβάσεως πριν από τη λήξη αυτή, να του επιστρέψει ποσό ίσο προς την τρέχουσα αξία των μεριδίων του επενδυτικού κεφαλαίου στα οποία έχουν μετατραπεί τα ασφάλιστρά του.

66 Τρίτον, τη διαδικασία προσχωρήσεως στις συμβάσεις ομαδικής ασφάλισης unit-linked διαχειρίζεται αποκλειστικώς η επιχείρηση-λήπτρια της ασφάλισης, η οποία προτείνει στους καταναλωτές να προσχωρήσουν στις συμβάσεις αυτές ως μορφή χρηματοοικονομικής επένδυσης στηριζόμενης στην ασφάλιση και λαμβάνει τις σχετικές δηλώσεις βουλήσεώς τους υπό τη μορφή δηλώσεων προσχωρήσεως, εισπράττοντας συγχρόνως προμήθεια από την ασφαλιστική επιχείρηση για την παρέμβασή της.

67 Κατόπιν της διευκρινίσεως αυτής, επισημαίνεται, κατά πρώτον, ότι το άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83, κατά το οποίο, πριν συναφθεί η ασφαλιστική σύμβαση, πρέπει να ανακοινώνονται στον αντισυμβαλλόμενο τουλάχιστον οι πληροφορίες που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙΙ, σημείο Α, της οδηγίας αυτής, δεν περιέχει ορισμό της «ασφαλιστικής σύμβασης» και του «αντισυμβαλλομένου» ούτε παραπέμπει στα εθνικά δίκαια όσον αφορά την έννοια που πρέπει να δοθεί στους όρους αυτούς.

68 Συνακόλουθα, όπως απορρέει από τις επιταγές τόσο της ομοιόμορφης εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης όσο και της αρχής της ισότητας, οι έννοιες αυτές πρέπει να θεωρούνται ως αυτοτελείς έννοιες του δικαίου της Ένωσης και πρέπει να τυγχάνουν ομοιόμορφης ερμηνείας σε ολόκληρη την Ένωση, λαμβανομένων υπόψη όχι μόνον του γράμματος της ως άνω διατάξεως, αλλά και του πλαισίου εντός του οποίου εντάσσεται και των σκοπών που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος (πρβλ. αποφάσεις της 1ης Μαρτίου 2012, González Alonso, C-166/11, EU:C:2012:119, σκέψη 25, και της 31ης Μαΐου 2018, Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag κ.λπ., C-542/16, EU:C:2018:369, σκέψη 49).

69 Όσον αφορά, πρώτον, την έννοια του «αντισυμβαλλομένου», πρέπει να επισημανθεί, αφενός, ότι, όπως επισήμανε κατ' ουσίαν ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 79 των προτάσεών του, στο σύστημα της οδηγίας 2002/83, μολονότι με τον όρο «αντισυμβαλλόμενος» νοείται γενικώς το πρόσωπο που ενεργεί ως ο αποδέκτης της παροχής στην έννομη σχέση που χαρακτηρίζεται ως ασφαλιστική σύμβαση, ο όρος αυτός δεν περιορίζεται κατ' ανάγκην στο πρόσωπο που συνάπτει

την ασφαλιστική σύμβαση με την ασφαλιστική επιχείρηση, δεδομένου ότι ο ασφαλισμένος έχει επίσης και αυτός αναγνωριστεί από την οδηγία ως φορέας των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που απορρέουν από μια τέτοια σύμβαση.

70 Τούτο προκύπτει, ειδικότερα, από τις αιτιολογικές σκέψεις 2, 35, 39 και 50 της εν λόγω οδηγίας, καθώς και από τις αντίστοιχες διατάξεις της περί τεχνικών αποθεματικών και περί μέτρων χρηματοοικονομικής ανάκαμψης, όπου γίνεται λόγος για την απαίτηση διασφαλίσεως των συμφερόντων των ασφαλισμένων και των δικαιωμάτων που αντλούν από την ασφαλιστική σύμβαση. Το ίδιο συμπέρασμα μπορεί να συναχθεί από τις πανομοιότυπες διατάξεις του άρθρου 14, παράγραφος 5, πρώτο εδάφιο, της ίδιας οδηγίας, καθώς και του άρθρου 53, παράγραφος 6, πρώτο εδάφιο, αυτής, περί μεταβίβασης χαρτοφυλακίου μεταξύ ασφαλιστικών επιχειρήσεων, από τις οποίες προκύπτει ότι οι ασφαλισμένοι εμπίπτουν στις διατάξεις αυτές, όπως ακριβώς και οι αντισυμβαλλόμενοι, καθόσον είναι φορείς των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που απορρέουν από την ασφαλιστική σύμβαση.

71 Μια τέτοια ερμηνεία επιρρωννύεται, αφετέρου, από τους σκοπούς που επιδιώκει η οδηγία 2002/83. Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές της σκέψεις 2 και 5, η οδηγία αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στο να διασφαλίσει την ικανοποιητική προστασία των ασφαλισμένων και των δικαιούχων σε όλα τα κράτη μέλη και να συμβάλει στην παροχή, σε όλους τους αντισυμβαλλομένους, της δυνατότητας να απευθύνονται σε οποιοδήποτε ασφαλιστή (απόφαση της 2ας Απριλίου 2020, kunsthaus muerz, C-20/19, EU:C:2020:273, σκέψη 34).

72 Στο πλαίσιο αυτό, η αιτιολογική σκέψη 52 της εν λόγω οδηγίας αναφέρει ότι ο καταναλωτής θα πρέπει να είναι επαρκώς ενημερωμένος, ώστε να επιλέγει τη σύμβαση που ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες του, και ότι πρέπει, ως εκ τούτου, να επέλθει συντονισμός ενός ελάχιστου αριθμού διατάξεων, ώστε ο καταναλωτής να ενημερώνεται με σαφήνεια και ακρίβεια, μεταξύ άλλων, ως προς τα βασικά χαρακτηριστικά των προσφερόμενων προϊόντων.

73 Προκειμένου να επιτευχθεί ο εν λόγω σκοπός ενημέρωσης, το άρθρο 36 της οδηγίας 2002/83 προβλέπει στην παράγραφο 1 ότι τουλάχιστον οι πληροφορίες που απαριθμούνται στο σημείο Α του παραρτήματος ΙΙΙ της οδηγίας πρέπει να γνωστοποιούνται στον αντισυμβαλλόμενο πριν από τη σύναψη της ασφαλιστικής συμβάσεως (βλ., κατ' αναλογίαν, αποφάσεις της 5ης Μαρτίου 2002, Axa Royale Belge, C-386/00, EU:C:2002:136, σκέψη 21, της 19ης Δεκεμβρίου 2013, Endress, C-209/12, EU:C:2013:864, σκέψη 25, και της 29ης Απριλίου 2015, Nationale-Nederlanden Levensverzekering Mij, C-51/13, EU:C:2015:286, σκέψη 20).

74 Συνακόλουθα, το Δικαστήριο έχει, κατ' ουσίαν, κρίνει ότι τυχόν στενή ερμηνεία του όρου «αντισυμβαλλόμενος», κατά την έννοια του άρθρου 36, παράγραφος 1, θα αντέβαινε στους σκοπούς που επιδιώκει η οδηγία 2002/83, διότι τούτο θα συνεπαγόταν περιορισμό της προστασίας που εγγυάται στους ασφαλισμένους η οδηγία αυτή (πρβλ. απόφαση της 2ας Απριλίου 2020, kunsthaus muerz, C-20/19, EU:C:2020:273, σκέψη 35).

75 Υπό τις συνθήκες αυτές, από τη συστηματική και τελολογική ερμηνεία του άρθρου 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83 προκύπτει συνεπώς ότι, για τους σκοπούς της προσυμβατικής υποχρέωσης γνωστοποιήσεως πληροφοριών την οποία προβλέπει, η έννοια του «αντισυμβαλλομένου» αφορά το πρόσωπο που είναι αποδέκτης της προσφοράς στο πλαίσιο της έννομης σχέσης που χαρακτηρίζει την ασφαλιστική σύμβαση και που καλείται συνακόλουθα να επιλέξει ένα ασφαλιστικό προϊόν και να αναλάβει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτό, οπότε η έννοια αυτή καταλαμβάνει και τα πρόσωπα τα οποία, με την

απευθυνόμενη προς την επιχείρηση-λήπτρια της ασφάλισης δήλωσή τους, προσχώρησαν σε σύμβαση ομαδικής ασφάλισης και, κατ' αυτόν τον τρόπο, απέκτησαν την ιδιότητα του ασφαλισμένου για τους σκοπούς μιας τέτοιας σύμβασης.

76 Όσον αφορά, δεύτερον, την έννοια της «ασφαλιστικής σύμβασης» κατά την ίδια διάταξη, επισημαίνεται ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι οι συμβάσεις unit-linked εμπίπτουν στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2002/83 (πρβλ. απόφαση της 1ης Μαρτίου 2012, González Alonso, C-166/11, EU:C:2012:119, σκέψη 29).

77 Επιπλέον, από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι οι ασφαλιστικές εργασίες χαρακτηρίζονται, κατά γενική παραδοχή, από το γεγονός ότι ο ασφαλιστής αναλαμβάνει, έναντι της προηγούμενης καταβολής ασφαλίστρου, να παράσχει στον ασφαλισμένο, σε περίπτωση επελεύσεως του καλυπτόμενου κινδύνου, τη συνομολογηθείσα κατά τη σύναψη της συμβάσεως παροχή [αποφάσεις της 26ης Μαρτίου 2015, Litaksa, C-556/13, EU:C:2015:202, σκέψη 28 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 8ης Οκτωβρίου 2020, United Biscuits (Pensions Trustees) και United Biscuits Pension Investments, C-235/19, EU:C:2020:801, σκέψη 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία]. Οι εν λόγω εργασίες προϋποθέτουν εκ φύσεως την ύπαρξη συμβατικής σχέσεως μεταξύ του παρέχοντος την ασφαλιστική υπηρεσία και του προσώπου του οποίου οι κίνδυνοι καλύπτονται από την ασφάλιση, ήτοι του ασφαλισμένου (απόφαση της 31ης Μαΐου 2018, Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag κ.λπ., C-542/16, EU:C:2018:369, σκέψη 50 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

78 Συνακόλουθα, το Δικαστήριο έχει κρίνει, στο πλαίσιο της οδηγίας 2002/92, ότι, στο μέτρο που μια ασφαλιστική επιχείρηση αναλαμβάνει τη δέσμευση να προβεί σε παροχή σε περίπτωση θανάτου του ασφαλισμένου ή επελεύσεως άλλου γεγονότος, σε αντάλλαγμα της καταβολής ασφαλίστρου από τον εν λόγω ασφαλισμένο, μια τέτοια ασφαλιστική σχέση εμπίπτει στην έννοια της «ασφαλιστικής συμβάσεως» στην οποία αναφέρεται η οδηγία αυτή (πρβλ. απόφαση της 31ης Μαΐου 2018, Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag κ.λπ., C-542/16, EU:C:2018:369, σκέψη 51).

79 Η ερμηνεία αυτή δύναται όμως να ισχύει και για την έννοια της «ασφαλιστικής συμβάσεως», κατά το άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83.

80 Εν προκειμένω, όπως εκτέθηκε στις σκέψεις 64 έως 66 της παρούσας αποφάσεως, ο καταναλωτής που αποφασίζει να προσχωρήσει σε σύμβαση ομαδικής ασφάλισης unit-linked αποδέχεται, κατ' αυτόν τον τρόπο, μια προσφορά ασφαλίσεως υποβληθείσα από την επιχείρηση-λήπτρια της ασφάλισης. Επομένως, ο εν λόγω καταναλωτής δεσμεύεται να καταβάλει ασφάλιστρα στην ασφαλιστική επιχείρηση ως αντιπαροχή για την εκ μέρους της χορήγηση των παροχών σε περίπτωση θανάτου ή επιβιώσεως κατά τη λήξη της περιόδου ασφαλίσεως. Συνεπώς, ο εν λόγω καταναλωτής αναλαμβάνει τα τυπικά δικαιώματα και τις τυπικές υποχρεώσεις που προβλέπει η εν λόγω σύμβαση και συνδέεται με ασφαλιστική σχέση με την επιχείρηση αυτή.

81 Υπό τις συνθήκες αυτές, η εν λόγω ασφαλιστική σχέση μεταξύ ασφαλιστικής επιχείρησης και ασφαλιζόμενου καταναλωτή εμπίπτει, αυτή καθεαυτήν, στην έννοια της «ασφαλιστικής συμβάσεως», κατά το άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83, ούτως ώστε ο καταναλωτής που συνδέεται με τη σχέση αυτή διά της προσχωρήσεώς του στη σύμβαση ομαδικής ασφάλισης unit-linked εμπίπτει στην έννοια του «αντισυμβαλλομένου», κατά τη διάταξη αυτή. Το αν ο εν λόγω καταναλωτής καθίσταται ή όχι τυπικώς συμβαλλόμενο μέρος και στην εν λόγω σύμβαση ομαδικής ασφάλισης που έχει συναφθεί μεταξύ της ασφαλιστικής επιχείρησης και της επιχείρησης-λήπτριας της ασφάλισης δεν ασκεί συναφώς επιρροή.

82 Κατά συνέπεια, πρέπει ο εν λόγω καταναλωτής, πριν από την προσχώρησή του στη σύμβαση ομαδικής ασφάλισης unit-linked, να λάβει τις πληροφορίες που προβλέπει η εν λόγω διάταξη, ώστε να έχει τη δυνατότητα να προβεί σε τεκμηριωμένη επιλογή του ασφαλιστικού προϊόντος που ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες του.

83 Προκειμένου να δοθεί χρήσιμη απάντηση στο αιτούν δικαστήριο που να του παρέχει τη δυνατότητα επιλύσεως των διαφορών των κύριων δικών, πρέπει ακόμη να προσδιοριστεί, κατά δεύτερον, η οντότητα που οφείλει να εκπληρώσει την προβλεπόμενη στο άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83 προσυμβατική υποχρέωση γνωστοποιήσεως πληροφοριών προς όφελος ενός τέτοιου καταναλωτή.

84 Συναφώς, επισημαίνεται ότι η διάταξη αυτή δεν προσδιορίζει ρητώς την οντότητα που υπέχει την εν λόγω υποχρέωση γνωστοποιήσεως πληροφοριών.

85 Βεβαίως, το Δικαστήριο έχει επισημάνει, υπό το πρίσμα της διατάξεως που ίσχυε πριν από το άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83 και είχε πανομοιότυπη διατύπωση με την τελευταία αυτή διάταξη, ότι το δίκαιο της Ένωσης επιβάλλει στην ασφαλιστική επιχείρηση μια τέτοια υποχρέωση γνωστοποιήσεως πληροφοριών στον αντισυμβαλλόμενο (πρβλ. απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2019, Rust-Hackner κ.λπ., C-355/18 έως C-357/18 και C-479/18, EU:C:2019:1123, σκέψη 85 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

86 Εντούτοις, πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη οι ιδιαιτερότητες των συμβάσεων ομαδικής ασφάλισης unit-linked. Ειδικότερα, όπως προκύπτει από τις εκτιμήσεις που εκτίθενται, αντιστοίχως, στις σκέψεις 64 και 66 της παρούσας αποφάσεως, αφενός, οι διαδικασίες συνάψεως των εν λόγω συμβάσεων και προσχωρήσεως σε αυτές προϋποθέτουν, ως εκ της φύσεώς τους, τη δημιουργία δύο διακριτών ασφαλιστικών σχέσεων, η πρώτη, μεταξύ της ασφαλιστικής επιχείρησης και της επιχείρησης-λήπτριας της ασφάλισης, η οποία γεννάται με τη σύναψη της συμβάσεως αυτής, και η δεύτερη, ενδεχόμενη και μεταγενέστερη της πρώτης, μεταξύ της ασφαλιστικής επιχείρησης και του ασφαλιζόμενου καταναλωτή, η οποία γεννάται με τη δήλωση προσχωρήσεως του τελευταίου στη σύμβαση αυτή.

87 Αφετέρου, στο πλαίσιο της διαδικασίας προσχωρήσεως του εν λόγω καταναλωτή στην εν λόγω σύμβαση, η επιχείρηση-λήπτρια της ασφάλισης ενεργεί ως «ασφαλιστικός διαμεσολαβητής», κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 5, της οδηγίας 2002/92, ερμηνευόμενου υπό το πρίσμα των αιτιολογικών σκέψεων 9 και 11 της οδηγίας αυτής, και υπόκειται, ως εκ τούτου, στους κανόνες τους οποίους θεσπίζει η οδηγία αυτή, σύμφωνα με το άρθρο της 1, παράγραφος 1, και παράγραφος 2, στοιχείο β′.

88 Συγκεκριμένα, η εν λόγω επιχείρηση-λήπτρια της ασφάλισης ασκεί, έναντι αμοιβής, δραστηριότητα ασφαλιστικής διαμεσολάβησης, κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 3, της εν λόγω οδηγίας, η οποία συνίσταται στο να προτείνει σε καταναλωτές να προσχωρήσουν σε σύμβαση ομαδικής ασφάλισης unit-linked και να συνάψουν έτσι, όπως επισημάνθηκε στις σκέψεις 80 και 81 της παρούσας αποφάσεως, σύμβαση ασφάλισης ζωής με την ασφαλιστική επιχείρηση, καθώς και στο να παρέχει χρηματοοικονομικές συμβουλές σχετικά με την επένδυση του κεφαλαίου που αποτελείται από τα ασφάλιστρα που καταβάλλονται από τους καταναλωτές αυτούς στα αντιπροσωπευτικά στοιχεία του ενεργητικού επί συμβάσεως ομαδικής ασφάλισης unit-linked (πρβλ. απόφαση της 31ης Μαΐου 2018, Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag κ.λπ., C-542/16, EU:C:2018:369, σκέψεις 47 έως 54 και 58).

89 Υπό τις συνθήκες αυτές, από τον συνδυασμό των οδηγιών 2002/83 και 2002/92 προκύπτει ότι, αφενός, εναπόκειται στην ασφαλιστική επιχείρηση, πριν από τη σύναψη συμβάσεως ομαδικής ασφάλισης unit-linked, να γνωστοποιήσει τουλάχιστον τις πληροφορίες που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙΙ, σημείο Α, της οδηγίας 2002/83 στην επιχείρηση-λήπτρια της ασφάλισης, σύμφωνα με το άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας.

90 Λαμβανομένης υπόψη της φύσεως μιας τέτοιας συμβάσεως, η οποία προορίζεται να διανεμηθεί στους τελικούς καταναλωτές, και της επιταγής να λαμβάνουν οι τελευταίοι τις πληροφορίες αυτές πριν από την προσχώρησή τους στην εν λόγω σύμβαση προκειμένου να τους παρέχεται η δυνατότητα να επιλέγουν το ασφαλιστικό προϊόν που ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες τους, επιταγής απορρέουσας από το άρθρο 36, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, όπως αυτό ερμηνεύεται στη σκέψη 82 της παρούσας αποφάσεως, η ασφαλιστική επιχείρηση υποχρεούται να διατυπώνει τις πληροφορίες αυτές κατά τρόπο σαφή, ακριβή και κατανοητό για τους εν λόγω καταναλωτές, ενόψει της μεταγενέστερης διαβίβασής τους σε αυτούς κατά τη διαδικασία προσχωρήσεως στην ίδια σύμβαση.

91 Αφετέρου, εναπόκειται στην επιχείρηση που συνήψε σύμβαση ομαδικής ασφάλισης unit-linked, ενεργούσα ως ασφαλιστικός διαμεσολαβητής, να διαβιβάζει τις ίδιες πληροφορίες που της παρέσχε η ασφαλιστική επιχείρηση σε κάθε καταναλωτή ο οποίος προσχωρεί στην εν λόγω σύμβαση προτού λάβει χώρα η προσχώρηση. Οι πληροφορίες αυτές πρέπει να συνοδεύονται από οποιαδήποτε άλλη διευκρίνιση παρίσταται αναγκαία λαμβανομένων υπόψη των απαιτήσεων και των αναγκών του εν λόγω καταναλωτή, οι οποίες πρέπει να προσδιορίζονται βάσει των πληροφοριακών στοιχείων που ο ίδιος παρέχει. Οι διευκρινίσεις αυτές πρέπει να διαφοροποιούνται ανάλογα με τον σύνθετο χαρακτήρα της εν λόγω συμβάσεως και να διατυπώνονται με σαφήνεια και ακρίβεια, ούτως ώστε να είναι κατανοητές από τον καταναλωτή αυτόν, σύμφωνα με το άρθρο 12, παράγραφος 3, και το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β′, της οδηγίας 2002/92.

92 Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-213/20 πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83 έχει την έννοια ότι οι διαλαμβανόμενες σε αυτό πληροφορίες πρέπει να γνωστοποιούνται στον καταναλωτή ο οποίος προσχωρεί, υπό την ιδιότητα του ασφαλισμένου, σε σύμβαση ομαδικής ασφάλισης unit-linked, η οποία έχει συναφθεί μεταξύ ασφαλιστικής επιχείρησης και επιχείρησης-λήπτριας της ασφάλισης. Εναπόκειται στην ασφαλιστική επιχείρηση να γνωστοποιεί τις πληροφορίες αυτές στην επιχείρηση-λήπτρια της ασφάλισης, η οποία οφείλει να τις διαβιβάζει στον εν λόγω καταναλωτή πριν από την προσχώρησή του στη σύμβαση, συνοδευόμενες από οποιαδήποτε άλλη διευκρίνιση παρίσταται αναγκαία λαμβανομένων υπόψη των απαιτήσεων και των αναγκών του, σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, ερμηνευόμενη σε συνδυασμό με το άρθρο 12, παράγραφος 3, της οδηγίας 2002/92.

Επί του πρώτου και του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-143/20 καθώς και επί του δευτέρου και του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-213/20

93 Με το πρώτο και το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-143/20, καθώς και με το δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-213/20, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83, σε συνδυασμό με το παράρτημά της ΙΙΙ, σημείο Α, στοιχείο α.12, έχει την έννοια ότι οι πληροφορίες για τη φύση των αντιπροσωπευτικών στοιχείων του ενεργητικού που πρέπει να γνωστοποιούνται σε καταναλωτή πριν από την προσχώρησή του

σε σύμβαση ομαδικής ασφάλισης unit-linked πρέπει να περιλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με τα χαρακτηριστικά των εν λόγω αντιπροσωπευτικών στοιχείων του ενεργητικού και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, εάν οι πληροφορίες αυτές:

– πρέπει να περιλαμβάνουν εξαντλητικές πληροφορίες σχετικά με τη φύση και την έκταση όλων των κινδύνων που συνδέονται με την επένδυση στα εν λόγω αντιπροσωπευτικά στοιχεία του ενεργητικού και

– πρέπει να περιλαμβάνουν τις ίδιες πληροφορίες με εκείνες που γνωστοποίησε στην ασφαλιστική επιχείρηση, δυνάμει του άρθρου 19, παράγραφος 3, της οδηγίας 2004/39, ο εκδότης των χρηματοπιστωτικών μέσων που συνθέτουν τα εν λόγω αντιπροσωπευτικά στοιχεία του ενεργητικού.

94 Συναφώς, από τη νομολογία που υπομνήσθηκε στη σκέψη 68 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι, ελλείψει ορισμού στην οδηγία 2002/83 και παραπομπής της οδηγίας αυτής στα εθνικά δίκαια, η έννοια των «πληροφορ[ιών] για τη φύση των αντιπροσωπευτικών στοιχείων του ενεργητικού επί συμβάσεων μεταβλητού κεφαλαίου», κατά το παράρτημα III, σημείο Α, στοιχείο α.12, της οδηγίας, πρέπει να ερμηνεύεται λαμβανομένων υπόψη όχι μόνον του γράμματος της διατάξεως, αλλά και του πλαισίου εντός του οποίου αυτή εντάσσεται και του σκοπού που επιδιώκει η εν λόγω οδηγία.

95 Βεβαίως, λαμβανομένου υπόψη του γράμματος της εν λόγω διατάξεως, η έννοια αυτή θα μπορούσε να νοηθεί ως αναφερόμενη μόνο στην πληροφορία σχετικά με το είδος των χρηματοπιστωτικών μέσων που συνθέτουν τα αντιπροσωπευτικά στοιχεία του ενεργητικού του επενδυτικού κεφαλαίου με το οποίο συνδέεται η επίμαχη ασφαλιστική σύμβαση. Εντούτοις, από συστηματική και τελολογική ερμηνεία της ίδιας διατάξεως προκύπτει ότι πρέπει να γίνει δεκτή ευρεία ερμηνεία της εν λόγω έννοιας, ως αφορώσας τα χαρακτηριστικά των στοιχείων του ενεργητικού.

96 Πράγματι, όπως επισημάνθηκε στις σκέψεις 72 και 73 της παρούσας αποφάσεως, από τον συνδυασμό της αιτιολογικής σκέψης 52 και του άρθρου 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83 προκύπτει ότι η προβλεπόμενη στη διάταξη αυτή προσυμβατική υποχρέωση γνωστοποιήσεως πληροφοριών αποσκοπεί στο να παράσχει στους καταναλωτές που προτίθενται να προσχωρήσουν σε σύμβαση ομαδικής ασφάλισης ζωής τη δυνατότητα να επιλέξουν μεταξύ των διαφόρων ασφαλιστικών προϊόντων εκείνο που ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες τους, διασφαλίζοντάς τους ότι έχουν στη διάθεσή τους τις λεπτομερείς, ακριβείς και αντικειμενικές πληροφορίες που είναι αναγκαίες προς τούτο και, ιδίως, ότι ενημερώνονται με σαφήνεια και ακρίβεια ως προς τα βασικά χαρακτηριστικά των εν λόγω ασφαλιστικών προϊόντων.

97 Πλην όμως, στην περίπτωση συμβάσεως unit-linked, το ασφαλιστικό προϊόν περιλαμβάνει επενδυτικό στοιχείο (πρβλ. απόφαση της 31ης Μαΐου 2018, Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag κ.λπ., C-542/16, EU:C:2018:369, σκέψη 57), με το οποίο το εν λόγω προϊόν είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένο. Πράγματι, το στοιχείο αυτό είναι σύμφυτο με την ίδια την επιλογή του καταναλωτή να προσχωρήσει στην ως άνω σύμβαση, στο μέτρο που, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 66 της παρούσας αποφάσεως, το εν λόγω ασφαλιστικό προϊόν παρουσιάζεται και γίνεται αντιληπτό από τον καταναλωτή ως μορφή επενδύσεως στηριζόμενη στην ασφάλιση, διαφορετική από άλλες μορφές τοποθετήσεως.

98 Επιπλέον, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 65 της παρούσας αποφάσεως, το ως άνω στοιχείο έχει άμεσο αντίκτυπο στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων και στην άσκηση των δικαιωμάτων που απορρέουν από την εν λόγω σύμβαση. Αφενός, πέραν της καταβολής των ασφαλίστρων, ο καταναλωτής που προσχωρεί στη σύμβαση αναλαμβάνει και τους κινδύνους που απορρέουν από την επένδυση των ασφαλίστρων σε χρηματοπιστωτικά μέσα. Αφετέρου, οι εξελίξεις της επενδύσεως αυτής επηρεάζουν άμεσα την έκταση των δικαιωμάτων που αντλεί ο καταναλωτής από την ίδια σύμβαση και, ιδίως, την αξία εξαγοράς της σε περίπτωση καταγγελίας.

99 Στο πλαίσιο αυτό, τα χαρακτηριστικά των χρηματοπιστωτικών μέσων που συνθέτουν τα αντιπροσωπευτικά στοιχεία του ενεργητικού συμβάσεως unit-linked και, ιδίως, η φύση και η απόδοση των εν λόγω μέσων, καθώς και οι σχετικοί κίνδυνοι, έχουν πρωταρχική σημασία για την εκ μέρους του καταναλωτή τεκμηριωμένη επιλογή ενός τέτοιου ασφαλιστικού προϊόντος. Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο όταν, όπως εν προκειμένω, τα εν λόγω αντιπροσωπευτικά στοιχεία του ενεργητικού είναι παράγωγα προϊόντα ή δομημένα χρηματοπιστωτικά προϊόντα στα οποία έχουν ενσωματωθεί παράγωγα προϊόντα, τα οποία εμφανίζουν ιδιαίτερα υψηλό βαθμό επενδυτικού κινδύνου.

100 Προκειμένου να διαφυλαχθεί η πρακτική αποτελεσματικότητα της υποχρεώσεως του άρθρου 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83, οι πληροφορίες που πρέπει να γνωστοποιούνται στον καταναλωτή ο οποίος προτίθεται να προσχωρήσει σε σύμβαση πρέπει, ως εκ τούτου, να περιλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με τα χαρακτηριστικά των εν λόγω αντιπροσωπευτικών στοιχείων του ενεργητικού.

101 Ωστόσο, από τον συνδυασμό της αιτιολογικής σκέψης 52 και του παραρτήματος III, σημείο Α, της οδηγίας προκύπτει ότι οι πληροφορίες αυτές πρέπει να είναι όχι μόνον αρκούντως σαφείς, ακριβείς και κατανοητές, ώστε να παρέχεται στον καταναλωτή η δυνατότητα να προβαίνει, με πλήρη επίγνωση, σε τεκμηριωμένη επιλογή του ασφαλιστικού προϊόντος που ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες του, αλλά και αντικειμενικά αναγκαίες για την πραγματοποίηση της επιλογής αυτής, όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 96 των προτάσεών του.

102 Επομένως, πρέπει να θεωρηθεί ότι εμπίπτουν στην έννοια των «πληροφορ[ιών] για τη φύση των αντιπροσωπευτικών στοιχείων του ενεργητικού», κατά το παράρτημα III, σημείο Α, στοιχείο α.12, της εν λόγω οδηγίας, μόνον οι πληροφορίες σχετικά με τα χαρακτηριστικά των αντιπροσωπευτικών αυτών στοιχείων του ενεργητικού που είναι ουσιώδεις προς τούτο. Ειδικότερα, οι πληροφορίες αυτές πρέπει να περιλαμβάνουν, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 100 και 102 των προτάσεών του, σαφή, ακριβή και κατανοητή περιγραφή της οικονομικής και νομικής φύσεώς τους, συμπεριλαμβανομένων των γενικών αρχών που διέπουν την απόδοσή τους.

103 Επιπλέον, οι πληροφορίες αυτές πρέπει να περιλαμβάνουν σαφείς, ακριβείς και κατανοητές πληροφορίες σχετικά με τους διαρθρωτικούς κινδύνους που συνδέονται με τα εν λόγω αντιπροσωπευτικά στοιχεία του ενεργητικού, ήτοι τους κινδύνους που είναι εγγενείς στη φύση τους και μπορούν να επηρεάσουν ευθέως τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ασφαλιστική σχέση, όπως είναι οι κίνδυνοι που συνδέονται με την υποτίμηση των μεριδίων του επενδυτικού κεφαλαίου με το οποίο συνδέεται η σύμβαση unit-linked ή ο πιστωτικός κίνδυνος του εκδότη των χρηματοπιστωτικών μέσων που συνθέτουν τα αντιπροσωπευτικά στοιχεία του ενεργητικού.

104 Αντιθέτως, οι εν λόγω πληροφορίες δεν απαιτείται να περιλαμβάνουν οπωσδήποτε λεπτομερή και εξαντλητική περιγραφή της φύσεως και της εκτάσεως όλων των επενδυτικών κινδύνων που συνδέονται με τα αντιπροσωπευτικά στοιχεία του ενεργητικού της συμβάσεως unit-linked, όπως είναι οι κίνδυνοι που απορρέουν από τις ιδιαιτερότητες των διαφόρων χρηματοπιστωτικών μέσων που τα συνθέτουν ή από τον τεχνικό τρόπο υπολογισμού της αξίας του δείκτη στον οποίο στηρίζεται η πληρωμή αυτών των χρηματοπιστωτικών μέσων.

105 Ομοίως, οι πληροφορίες σχετικά με τα βασικά χαρακτηριστικά των αντιπροσωπευτικών στοιχείων του ενεργητικού κατά την έννοια του παραρτήματος ΙΙΙ, σημείο Α, στοιχείο α.12, της οδηγίας 2002/83 δεν απαιτείται κατ' ανάγκην να περιλαμβάνουν τις ίδιες πληροφορίες με εκείνες που ο εκδότης των εν λόγω χρηματοπιστωτικών μέσων υποχρεούται, ως πάροχος επενδυτικών υπηρεσιών, να γνωστοποιεί στους πελάτες του, δυνάμει του άρθρου 19, παράγραφος 3, της οδηγίας 2004/39.

106 Συγκεκριμένα, στο μέτρο που, κατά τη διάταξη αυτή, έχουν προβλεφθεί ειδικά προκειμένου ο αποδέκτης των εν λόγω επενδυτικών υπηρεσιών να μπορεί να κατανοήσει τη φύση τους και το συγκεκριμένο είδος χρηματοπιστωτικού μέσου που του προτείνει ο εν λόγω εκδότης, οι πληροφορίες αυτές δεν είναι αναγκαίες για τον καταναλωτή προκειμένου να επιλέξει το ασφαλιστικό προϊόν που ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες του, κατά την έννοια της σκέψης 101 της παρούσας αποφάσεως.

107 Επιπλέον, το να υποχρεωθούν η ασφαλιστική επιχείρηση και η επιχείρηση που είναι η λήπτρια της ασφαλίσεως στο πλαίσιο συμβάσεως ομαδικής ασφάλισης unit-linked να γνωστοποιούν τις εν λόγω πληροφορίες στον καταναλωτή πριν από την προσχώρησή του στη σύμβαση αυτή θα είχε ως αποτέλεσμα να περιληφθούν, στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2004/39, πρόσωπα τα οποία εξαιρούνται ρητώς από αυτό, βάσει ηθελημένης επιλογής του νομοθέτη της Ένωσης έναντι τόσο των ασφαλιστικών επιχειρήσεων όσο και των ασφαλιστικών διαμεσολαβητών, σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της εν λόγω οδηγίας και με το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, αυτής, αντιστοίχως, όπως η οδηγία ερμηνεύθηκε από το Δικαστήριο στην απόφασή του της 31ης Μαΐου 2018, Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag κ.λπ. (C-542/16, EU:C:2018:369, σκέψεις 61 έως 69).

108 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο πρώτο και στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-143/20, καθώς και στο δεύτερο και στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-213/20, πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83, σε συνδυασμό με το παράρτημά της ΙΙΙ, σημείο Α, στοιχείο α.12, έχει την έννοια ότι οι πληροφορίες για τη φύση των αντιπροσωπευτικών στοιχείων του ενεργητικού που πρέπει να γνωστοποιούνται σε καταναλωτή πριν από την προσχώρησή του σε σύμβαση ομαδικής ασφάλισης unit-linked πρέπει να περιλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με τα βασικά χαρακτηριστικά των εν λόγω αντιπροσωπευτικών στοιχείων του ενεργητικού. Οι πληροφορίες αυτές:

– πρέπει να περιλαμβάνουν σαφείς, ακριβείς και κατανοητές πληροφορίες σχετικά με την οικονομική και νομική φύση των εν λόγω αντιπροσωπευτικών στοιχείων του ενεργητικού, καθώς και σχετικά με τους διαρθρωτικούς κινδύνους με τους οποίους τα εν λόγω στοιχεία συνδέονται, και

– δεν απαιτείται να περιλαμβάνουν οπωσδήποτε εξαντλητικές πληροφορίες σχετικά με τη φύση και την έκταση όλων των κινδύνων που συνδέονται με την επένδυση στα εν λόγω αντιπροσωπευτικά στοιχεία του ενεργητικού ούτε τις ίδιες πληροφορίες με εκείνες που

γνωστοποίησε ο εκδότης των χρηματοπιστωτικών μέσων που τα συνθέτουν στην ασφαλιστική επιχείρηση, δυνάμει του άρθρου 19, παράγραφος 3, της οδηγίας 2004/39.

Επί του τετάρτου προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-213/20

109 Με το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-213/20, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83 έχει την έννοια ότι οι πληροφορίες που διαλαμβάνονται στο παράρτημά της ΙΙΙ, σημείο Α, στοιχείο α.12, πρέπει οπωσδήποτε να γνωστοποιούνται στον καταναλωτή ο οποίος προσχωρεί, υπό την ιδιότητα του ασφαλισμένου, σε σύμβαση ομαδικής ασφάλισης unit-linked στο πλαίσιο χωριστής προσυμβατικής διαδικασίας και ότι, ως εκ τούτου, το άρθρο αυτό αντιτίθεται σε εθνική διάταξη δυνάμει της οποίας αρκεί η μνεία των εν λόγω πληροφοριών στη σύμβαση.

110 Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, πρέπει να επισημανθεί, πρώτον, ότι από τις αιτιολογικές σκέψεις 44 και 52 της οδηγίας 2002/83 προκύπτει ότι η οδηγία αυτή δεν προέβη σε πλήρη εναρμόνιση του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων και, ειδικότερα, ότι αποσκοπεί μόνο στον συντονισμό ενός ελάχιστου αριθμού διατάξεων περί προσυμβατικής ενημερώσεως, οπότε παρέχεται στα κράτη μέλη η δυνατότητα να επιβάλλουν την εφαρμογή της νομοθεσίας τους στις ασφαλιστικές συμβάσεις που καλύπτουν υποχρεώσεις στο έδαφός τους.

111 Δεύτερον, το άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής προβλέπει απλώς ότι οι πληροφορίες που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙΙ, σημείο Α, της οδηγίας πρέπει να ανακοινώνονται στον αντισυμβαλλόμενο «πριν συναφθεί η ασφαλιστική σύμβαση», χωρίς να διευκρινίζει περαιτέρω το χρονικό σημείο κατά το οποίο πρέπει να λαμβάνει χώρα η ανακοίνωση αυτή ούτε, ιδίως, ότι η ανακοίνωση πρέπει να γίνεται στο πλαίσιο χωριστής προσυμβατικής διαδικασίας.

112 Τρίτον, το άρθρο 36, παράγραφος 4, της εν λόγω οδηγίας ορίζει ότι οι λεπτομέρειες εφαρμογής του άρθρου αυτού και του παραρτήματος ΙΙΙ της οδηγίας θεσπίζονται από το κράτος μέλος της υποχρέωσης.

113 Επομένως, αφενός, στην περίπτωση συμβάσεως ομαδικής ασφάλισης unit-linked, οι πληροφορίες περί των οποίων γίνεται λόγος στο άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83 πρέπει να γνωστοποιούνται στον καταναλωτή πριν από την υπογραφή της δηλώσεως προσχωρήσεως στη σύμβαση αυτή, με την οποία, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 80 και 81 της παρούσας αποφάσεως, ο εν λόγω καταναλωτής συναινεί να δεσμεύεται από την εν λόγω σύμβαση και συνδέεται έτσι με συμβατική ασφαλιστική σχέση με την ασφαλιστική επιχείρηση.

114 Αφετέρου, ελλείψει εναρμονισμένων κανόνων, εναπόκειται στα κράτη μέλη να καθορίσουν τις λεπτομέρειες εκπληρώσεως της προσυμβατικής υποχρέωσης γνωστοποιήσεως πληροφοριών την οποία προβλέπει το άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας. Κατά τον καθορισμό αυτό, τα κράτη μέλη οφείλουν, ωστόσο, να μεριμνήσουν για τη διασφάλιση της πρακτικής αποτελεσματικότητας της οδηγίας, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού της (πρβλ. απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2013, Endress, C-209/12, EU:C:2013:864, σκέψη 23 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

115 Συναφώς, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 111 των προτάσεών του, από τον συνδυασμό του άρθρου 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83 και της αιτιολογικής της σκέψης 52 προκύπτει ότι με τη διάκριση μεταξύ του χρόνου γνωστοποιήσεως των πληροφοριών που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙΙ, σημείο Α, της οδηγίας αυτής και του χρόνου συνάψεως της ασφαλιστικής συμβάσεως, ή ακόμη της προσχωρήσεως σε αυτήν, η οδηγία αποσκοπεί στην παροχή στον καταναλωτή ορισμένου

χρονικού διαστήματος ώστε να επιλέξει, μεταξύ των διαφόρων διαθέσιμων ασφαλιστικών συμβάσεων, εκείνη που ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες του και να αποφασίσει, εν πλήρη γνώσει της καταστάσεως, εάν επιθυμεί να δεσμευθεί συμβατικώς.

116 Προκειμένου να είναι σε θέση να επωφεληθεί των εν λόγω πληροφοριών προς τον σκοπό αυτόν, ο καταναλωτής πρέπει, επομένως, να τις λαμβάνει σε εύθετο χρόνο πριν από την προσχώρηση στην εν λόγω σύμβαση και όχι μόνο στο στάδιο της προσχωρήσεως σε αυτήν (βλ., κατ' αναλογίαν, αποφάσεις της 18ης Δεκεμβρίου 2014, CA Consumer Finance, C-449/13, EU:C:2014:2464, σκέψη 46, και της 25ης Ιουνίου 2020, Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände, C-380/19, EU:C:2020:498, σκέψη 34), διότι διαφορετικά η προσυμβατική υποχρέωση γνωστοποιήσεως πληροφοριών την οποία προβλέπει το άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83 θα στερείτο πρακτικής αποτελεσματικότητας.

117 Στα αρμόδια εθνικά δικαστήρια εναπόκειται να εκτιμήσουν, λαμβάνοντας υπόψη το πλαίσιο της υποθέσεως και τα χαρακτηριστικά της επίμαχης συμβάσεως ομαδικής ασφάλισης unit-linked, αν οι λεπτομέρειες εκπληρώσεως της υποχρεώσεως αυτής παρείχαν στον καταναλωτή τη δυνατότητα να προβεί, εν πλήρει γνώσει της καταστάσεως, σε τεκμηριωμένη επιλογή του ασφαλιστικού προϊόντος που ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες του.

118 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-213/20 πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83 έχει την έννοια ότι οι πληροφορίες που διαλαμβάνονται στο παράρτημά της III, σημείο Α, στοιχείο α.12, δεν απαιτείται οπωσδήποτε να γνωστοποιούνται στον καταναλωτή ο οποίος προσχωρεί, υπό την ιδιότητα του ασφαλισμένου, σε σύμβαση ομαδικής ασφάλισης unit-linked στο πλαίσιο χωριστής προσυμβατικής διαδικασίας και ότι το άρθρο αυτό δεν αντιτίθεται σε εθνική διάταξη δυνάμει της οποίας αρκεί η μνεία των εν λόγω πληροφοριών στη σύμβαση, εφόσον η σύμβαση παραδίδεται στον καταναλωτή πριν από την προσχώρησή του σε αυτή, σε εύθετο χρόνο, προκειμένου ο τελευταίος να είναι σε θέση να προβεί, εν πλήρει γνώσει της καταστάσεως, σε τεκμηριωμένη επιλογή του ασφαλιστικού προϊόντος που ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες του.

Επί του πέμπτου προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-213/20

119 Με το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-213/20, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83 έχει την έννοια ότι επιτάσσει να συνεπάγεται η πλημμελής εκπλήρωση της υποχρέωσης γνωστοποιήσεως των πληροφοριών που διαλαμβάνονται στο παράρτημα III, σημείο Α, στοιχείο α.12, της οδηγίας την ακυρότητα ή το ανίσχυρο συμβάσεως ομαδικής ασφάλισης unit-linked ή της δηλώσεως προσχωρήσεως σε αυτήν και, επομένως, να παρέχει στον καταναλωτή ο οποίος έχει προσχωρήσει στην εν λόγω σύμβαση το δικαίωμα επιστροφής των καταβληθέντων ασφαλίστρων.

120 Συναφώς, επισημαίνεται ότι από τις ίδιες εκτιμήσεις με εκείνες που εκτίθενται στις σκέψεις 110 έως 114 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι η οδηγία αυτή δεν ρυθμίζει το ζήτημα των εννόμων συνεπειών της μη εκπληρώσεως ή της πλημμελούς εκπληρώσεως της προσυμβατικής υποχρέωσης γνωστοποιήσεως πληροφοριών την οποία προβλέπει η εν λόγω διάταξη και ότι, ως εκ τούτου, εναπόκειται στα κράτη μέλη να ρυθμίζουν τις πτυχές αυτές του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων, μεριμνώντας συγχρόνως για τη διασφάλιση της πρακτικής αποτελεσματικότητας της εν λόγω οδηγίας, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού της.

121 Το συμπέρασμα αυτό επιρρωννύεται από την ερμηνεία που έδωσε το Δικαστήριο στις λοιπές διατάξεις οι οποίες περιλαμβάνονται, όπως και το άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83, στον τίτλο III, κεφάλαιο 4, της οδηγίας αυτής, το οποίο επιγράφεται «Δίκαιο των συμβάσεων και όροι ασφαλιστικών συμβολαίων», και ειδικότερα στο άρθρο 35, παράγραφος 1, και στο άρθρο 36, παράγραφος 3, αυτής.

122 Πράγματι, όσον αφορά, αφενός, πληροφορίες επιπλέον εκείνων που απαριθμούνται στο παράρτημα III της οδηγίας 2002/83, των οποίων την παροχή μπορεί να απαιτήσει το κράτος μέλος της ασφαλιστικής υποχρέωσης, κατά την έννοια του άρθρου 36, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι τα αποτελέσματα τα οποία το εσωτερικό δίκαιο προσδίδει στη μη παροχή των πληροφοριών αυτών δεν επηρεάζουν, κατ' αρχήν, το συμβατό των εθνικών κανόνων προς την υποχρέωση πληροφόρησης την οποία προβλέπει η διάταξη αυτή (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 29ης Απριλίου 2015, Nationale-Nederlanden Levensverzekering Mij, C-51/13, EU:C:2015:286, σκέψη 36).

123 Αφετέρου, όσον αφορά το δικαίωμα υπαναχωρήσεως του αντισυμβαλλομένου από την ασφαλιστική σύμβαση, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 35, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83, το Δικαστήριο έχει κρίνει, κατ' ουσίαν, ότι απόκειται στα κράτη μέλη να ρυθμίσουν τις έννομες συνέπειες της υπαναχωρήσεως, πέραν εκείνων που προβλέπονται από την εν λόγω διάταξη, μεριμνώντας συγχρόνως ώστε να διασφαλίζεται η πρακτική αποτελεσματικότητα της εν λόγω οδηγίας, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού της, και ότι απόκειται στα εθνικά δικαστήρια να εξακριβώσουν κατά πόσον οι προβλεπόμενοι από το εθνικό δίκαιο δικονομικοί κανόνες είναι ικανοί να θέσουν υπό αμφισβήτηση την αποτελεσματικότητα του δικαιώματος υπαναχωρήσεως, αποθαρρύνοντας τον αντισυμβαλλόμενο από την άσκησή του (πρβλ. απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2019, Rust-Hackner κ.λπ., C-355/18 έως C-357/18 και C-479/18, EU:C:2019:1123, σκέψεις 100, 104 και 117, και διάταξη της 28ης Μαΐου 2020, WWK Lebensversicherung auf Gegenseitigkeit, C-803/19, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2020:413, σκέψεις 28 και 37).

124 Τούτου λεχθέντος, πρέπει ακόμη να προστεθεί ότι, όπως εκτέθηκε στη σκέψη 54 της παρούσας αποφάσεως, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι το εθνικό δίκαιο δεν επιτρέπει να αναγνωριστεί ότι η έννομη σχέση ασφαλίσεως μεταξύ ασφαλιστικής επιχείρησης και ασφαλισμένου είναι ανίσχυρη λόγω ενδεχόμενης διαπίστωσης πλημμελούς εκπληρώσεως της υποχρέωσης πληροφορήσεως την οποία προβλέπει το άρθρο 36, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το παράρτημα III, σημείο Α, στοιχείο α.12, της οδηγίας 2002/83, καθόσον το εθνικό δίκαιο δεν περιλαμβάνει καμία ειδική ρύθμιση προς τούτο, η δε εφαρμογή των γενικών κανόνων περί ακυρότητας των δικαιοπραξιών και ελαττωμάτων της βουλήσεως αποκλείεται ερμηνευτικώς ή υπόκειται σε αυστηρές προϋποθέσεις.

125 Υπό τις συνθήκες αυτές, εναπόκειται, επομένως, στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει κατά πόσον οι έννομες συνέπειες τις οποίες οι εφαρμοστέες εθνικές διατάξεις προσδίδουν στην πλημμελή εκπλήρωση της εν λόγω υποχρέωσης πληροφορήσεως ρυθμίζονται κατά τρόπο διασφαλίζοντα την πρακτική αποτελεσματικότητα της υποχρέωσης αυτής. Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο οφείλει να ερμηνεύσει τις εθνικές διατάξεις, στο μέτρο του δυνατού, υπό το πρίσμα του γράμματος και του σκοπού της ως άνω οδηγίας και, προς τούτο, να εκτιμήσει μεταξύ άλλων αν, λαμβανομένης υπόψη της κεφαλαιώδους σημασίας που έχουν οι πληροφορίες σχετικά με τα βασικά χαρακτηριστικά των αντιπροσωπευτικών στοιχείων του ενεργητικού μιας συμβάσεως unit-linked για την εκ μέρους του καταναλωτή τεκμηριωμένη επιλογή του ασφαλιστικού προϊόντος που ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες του και, ως εκ τούτου, για

τη διαμόρφωση της βουλήσεώς του να προσχωρήσει στη σύμβαση αυτή, η πλημμελής εκπλήρωση της εν λόγω υποχρέωσης δύναται να καταστήσει ελαττωματική τη συναίνεσή του να δεσμευθεί από τη σύμβαση.

126 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο πέμπτο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-213/20 πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83 έχει την έννοια ότι δεν επιτάσσει να συνεπάγεται η πλημμελής εκπλήρωση της υποχρέωσης γνωστοποιήσεως των πληροφοριών που διαλαμβάνονται στο παράρτημα III, σημείο Α, στοιχείο α.12, της οδηγίας την ακυρότητα ή το ανίσχυρο συμβάσεως ομαδικής ασφάλισης unit-linked ή της δηλώσεως προσχωρήσεως σε αυτήν και, επομένως, να παρέχει στον καταναλωτή ο οποίος έχει προσχωρήσει στην εν λόγω σύμβαση το δικαίωμα επιστροφής των καταβληθέντων ασφαλίστρων, αρκεί οι προβλεπόμενοι από το εθνικό δίκαιο δικονομικοί κανόνες για την άσκηση του δικαιώματος επικλήσεως της εν λόγω υποχρέωσης πληροφορήσεως να μην μπορούν να υπονομεύσουν την αποτελεσματικότητα του δικαιώματος αυτού, αποθαρρύνοντας τον καταναλωτή από την άσκησή του.

Επί του τετάρτου, του πέμπτου και του έκτου προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-143/20

127 Με το τέταρτο, το πέμπτο και το έκτο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-143/20, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 7 της οδηγίας 2005/29 έχει την έννοια ότι συνιστά παραπλανητική παράλειψη, κατά τη διάταξη αυτή, η παράλειψη γνωστοποιήσεως στον καταναλωτή ο οποίος προσχωρεί σε σύμβαση ομαδικής ασφάλισης unit-linked των πληροφοριών που διαλαμβάνονται στο άρθρο 36, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το παράρτημα III, σημείο Α, στοιχείο α.12, της οδηγίας 2002/83.

128 Προκειμένου να δοθεί απάντηση στα ερωτήματα αυτά, πρέπει, κατ' αρχάς, να επισημανθεί ότι, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2005/29, η οδηγία αυτή ισχύει για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές, όπως αυτές θεσπίζονται στο άρθρο 5, πριν, κατά τη διάρκεια και ύστερα από εμπορική συναλλαγή σχετιζομένη με ένα συγκεκριμένο προϊόν.

129 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι, πρώτον, η έννοια των «εμπορικών πρακτικών» ορίζεται στο άρθρο 2, στοιχείο δ', της εν λόγω οδηγίας με μια ιδιαιτέρως ευρεία διατύπωση, οι δε πρακτικές τις οποίες καλύπτει η έννοια αυτή πρέπει να είναι, αφενός, εμπορικής φύσεως, ήτοι να προέρχονται από επαγγελματίες, και, αφετέρου, να συνδέονται άμεσα με την προώθηση, την πώληση ή την προμήθεια των προϊόντων τους σε καταναλωτές (πρβλ. απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, Dyson, C-632/16, EU:C:2018:599, σκέψη 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Δεύτερον, η φράση «άμεσα συνδεόμενη με την πώληση ενός προϊόντος», η οποία περιέχεται στη διάταξη αυτή, καλύπτει κάθε μέτρο που ελήφθη, μεταξύ άλλων, σε σχέση με τη σύναψη σύμβασης (πρβλ. απόφαση της 20ής Ιουλίου 2017, Gelvora, C-357/16, EU:C:2017:573, σκέψη 21). Προς τούτο, ως «προϊόν», κατά το άρθρο 2, στοιχείο γ', της εν λόγω οδηγίας, νοείται κάθε αγαθό ή υπηρεσία, χωρίς να εξαιρείται οποιοσδήποτε τομέας δραστηριοτήτων (πρβλ. απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2013, Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs, C-59/12, EU:C:2013:634, σκέψη 29). Τρίτον, από το άρθρο 2, στοιχείο β', της ίδιας οδηγίας προκύπτει ότι η έννοια του «εμπορευόμενου» καλύπτει «κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο», εφόσον αυτό ασκεί αμειβόμενη δραστηριότητα και υπό την προϋπόθεση ότι η εμπορική πρακτική εντάσσεται στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων που αυτό ασκεί σε επαγγελματική βάση (πρβλ. απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2018, Kamenova, C-105/17, EU:C:2018:808, σκέψεις 30 και 35 και εκεί

μνημονευόμενη νομολογία), ακόμη και όταν η εν λόγω πρακτική εφαρμόζεται από άλλη επιχείρηση, η οποία ενεργεί στο όνομα και/ή για λογαριασμό του προσώπου αυτού (πρβλ. απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2013, RLvS, C-391/12, EU:C:2013:669, σκέψη 38).

130 Εν προκειμένω, αφενός, από τις εκτιμήσεις που εκτίθενται στις σκέψεις 86 έως 91 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι η γνωστοποίηση των πληροφοριών περί των οποίων γίνεται λόγος στο άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83 πριν από την προσχώρηση καταναλωτή σε σύμβαση ομαδικής ασφάλισης unit-linked προέρχεται από την ασφαλιστική επιχείρηση και από την επιχείρηση-λήπτρια της ασφάλισης που ενεργεί ως ασφαλιστικός διαμεσολαβητής και εντάσσεται στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων τις οποίες οι επιχειρήσεις αυτές ασκούν σε επαγγελματική βάση. Αφετέρου, όπως επισημάνθηκε στις σκέψεις 80 και 81 της παρούσας αποφάσεως, η γνωστοποίηση αυτή συνδέεται άμεσα με τη σύναψη από τον εν λόγω καταναλωτή ασφαλιστικής συμβάσεως κατά την έννοια της οδηγίας 2002/83. Επομένως, η εν λόγω γνωστοποίηση συνιστά «εμπορική πρακτική» κατά την έννοια της οδηγίας 2005/29.

131 Εν συνεχεία, υπενθυμίζεται ότι από το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2005/29 προκύπτει ότι μια εμπορική πρακτική θεωρείται παραπλανητική και συνιστά, ως εκ τούτου, αθέμιτη εμπορική πρακτική, κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 4, της οδηγίας αυτής, όταν, στο πραγματικό της πλαίσιο, λαμβανομένων υπόψη όλων των χαρακτηριστικών της και των περιστάσεων, καθώς και των περιορισμών του συγκεκριμένου μέσου επικοινωνίας, πληρούνται δύο προϋποθέσεις. Αφενός, η πρακτική αυτή πρέπει να παραλείπει ουσιώδεις πληροφορίες που χρειάζεται ο μέσος καταναλωτής, ανάλογα με το συγκεκριμένο πλαίσιο, για να λάβει τεκμηριωμένη απόφαση συναλλαγής. Αφετέρου, η εν λόγω εμπορική πρακτική πρέπει να οδηγεί ή να ενδέχεται να οδηγήσει τον μέσο καταναλωτή να λάβει απόφαση συναλλαγής την οποία διαφορετικά δεν θα ελάμβανε.

132 Επιπλέον, κατά το άρθρο 7, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, εφόσον πληρούται η δεύτερη προϋπόθεση που εκτίθεται στην προηγούμενη σκέψη, μια εμπορική πρακτική θεωρείται επίσης παραπλανητική παράλειψη όταν ο εμπορευόμενος αποκρύπτει τέτοιες ουσιώδεις πληροφορίες ή τις παρέχει κατά τρόπο ασαφή, ακατάληπτο, διφορούμενο ή εκτός χρόνου.

133 Αφενός, από τον συνδυασμό του άρθρου 7, παράγραφος 5, και του παραρτήματος II της οδηγίας 2005/29 προκύπτει ότι τόσο οι πληροφορίες στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83 όσο και οι πληροφορίες που διαλαμβάνονται στο άρθρο 12, παράγραφος 3, της οδηγίας 2002/92 συνιστούν ουσιώδεις πληροφορίες, κατά την έννοια του άρθρου 7 της οδηγίας 2005/29.

134 Αφετέρου, λαμβανομένης υπόψη της κεφαλαιώδους σημασίας που έχει η γνωστοποίηση των πληροφοριών σχετικά με τα βασικά χαρακτηριστικά των αντιπροσωπευτικών στοιχείων του ενεργητικού επί συμβάσεως ομαδικής ασφάλισης unit-linked κατά τρόπο σαφή, ακριβή και κατανοητό, ώστε ο καταναλωτής που προτίθεται να προσχωρήσει σε αυτήν να είναι σε θέση να προβεί, εν πλήρει γνώσει της καταστάσεως, σε τεκμηριωμένη επιλογή του ασφαλιστικού προϊόντος που ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες του, η οποία υπογραμμίζεται στις σκέψεις 96 έως 101 της παρούσας αποφάσεως, και λαμβανομένης υπόψη της αναφερόμενης στην αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας αυτής απαίτησης να παρέχεται προστασία στους καταναλωτές σε περίπτωση σύνθετων προϊόντων με υψηλά επίπεδα κινδύνου για τους ίδιους, όπως είναι ορισμένα προϊόντα που συνδέονται με χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, η παράλειψη γνωστοποιήσεως των πληροφοριών αυτών, η απόκρυψή τους ή η γνωστοποίησή τους κατά τρόπο ασαφή, ακατάληπτο, διφορούμενο ή εκτός χρόνου προκύπτει ότι είναι ικανές να οδηγήσουν τον εν λόγω καταναλωτή να λάβει απόφαση συναλλαγής την οποία διαφορετικά δεν θα ελάμβανε.

135 Υπό τις συνθήκες αυτές, και υπό την επιφύλαξη της εκτιμήσεως στην οποία οφείλει να προβεί συναφώς το αιτούν δικαστήριο, η παράλειψη γνωστοποιήσεως των πληροφοριών περί των οποίων γίνεται λόγος στο άρθρο 36, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το παράρτημα ΙΙΙ, σημείο Α, στοιχείο α.12, της οδηγίας 2002/83, εμπίπτει στην έννοια της «παραπλανητικής παραλείψεως», κατά το άρθρο 7 της οδηγίας 2005/29.

136 Τέλος, πρέπει ακόμη να διευκρινιστεί ότι η ρήτρα αποκλεισμού την οποία προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 4, της οδηγίας αυτής δεν μπορεί να εφαρμοστεί στους κανόνες περί προσυμβατικής γνωστοποιήσεως πληροφοριών που προβλέπονται στο άρθρο 36, παράγραφος 1, και στο παράρτημα ΙΙΙ, σημείο Α, της οδηγίας 2002/83.

137 Πράγματι, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι σύγκρουση, όπως αυτή περί της οποίας κάνει λόγο το άρθρο 3, παράγραφος 4, της οδηγίας 2005/29, υφίσταται μόνον όταν διατάξεις εκτός εκείνων της οδηγίας αυτής, οι οποίες ρυθμίζουν συγκεκριμένες πτυχές αθέμιτων εμπορικών πρακτικών, επιβάλλουν στους εμπορευομένους, χωρίς κανένα περιθώριο χειρισμών, υποχρεώσεις μη συμβατές προς εκείνες που έχουν θεσπιστεί με την οδηγία 2005/29 (απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2018, Wind Tre και Vodafone Italia, C-54/17 και C-55/17, EU:C:2018:710, σκέψη 61).

138 Όπως, όμως, επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 132 των προτάσεών του, δεδομένου ότι η οδηγία 2002/83 δεν ρυθμίζει τις έννομες συνέπειες της μη εκπληρώσεως ή της πλημμελούς εκπληρώσεως της προσυμβατικής υποχρέωσης γνωστοποιήσεως πληροφοριών του άρθρου 36, παράγραφος 1, δεν υφίσταται σύγκρουση μεταξύ των διατάξεων της οδηγίας αυτής και εκείνων της οδηγίας 2005/29, καθόσον οι διατάξεις αυτές είναι, ως εκ τούτου, συμπληρωματικές (πρβλ. απόφαση της 16ης Ιουλίου 2015, Abcur, C-544/13 και C-545/13, EU:C:2015:481, σκέψεις 78 και 82).

139 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο τέταρτο, στο πέμπτο και στο έκτο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-143/20 πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 7 της οδηγίας 2005/29 έχει την έννοια ότι μπορεί να συνιστά παραπλανητική παράλειψη, κατά τη διάταξη αυτή, η παράλειψη γνωστοποιήσεως στον καταναλωτή ο οποίος προσχωρεί σε σύμβαση ομαδικής ασφάλισης unit-linked των πληροφοριών που διαλαμβάνονται στο άρθρο 36, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το παράρτημα ΙΙΙ, σημείο Α, στοιχείο α.12, της οδηγίας 2002/83.

Επί των δικαστικών εξόδων

140 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους των κύριων δικών τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) **Το άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Νοεμβρίου 2002, σχετικά με την ασφάλιση ζωής, έχει την έννοια ότι οι διαλαμβανόμενες σε αυτό πληροφορίες πρέπει να γνωστοποιούνται στον καταναλωτή ο οποίος προσχωρεί, υπό την ιδιότητα του ασφαλισμένου, σε σύμβαση ομαδικής ασφάλισης ζωής μεταβλητού κεφαλαίου συνδεόμενη με επενδυτικό κεφάλαιο, η οποία έχει συναφθεί μεταξύ ασφαλιστικής επιχείρησης και επιχείρησης-λήπτριας της**

ασφάλισης. Εναπόκειται στην ασφαλιστική επιχείρηση να γνωστοποιεί τις πληροφορίες αυτές στην επιχείρηση-λήπτρια της ασφάλισης, η οποία οφείλει να τις διαβιβάζει στον εν λόγω καταναλωτή πριν από την προσχώρησή του στη σύμβαση, συνοδευόμενες από οποιαδήποτε άλλη διευκρίνιση παρίσταται αναγκαία λαμβανομένων υπόψη των απαιτήσεων και των αναγκών του, σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, ερμηνευόμενη σε συνδυασμό με το άρθρο 12, παράγραφος 3, της οδηγίας 2002/92/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Δεκεμβρίου 2002, σχετικά με την ασφαλιστική διαμεσολάβηση.

2) **Το άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83, σε συνδυασμό με το παράρτημά της ΙΙΙ, σημείο Α, στοιχείο α.12, έχει την έννοια ότι οι πληροφορίες για τη φύση των αντιπροσωπευτικών στοιχείων του ενεργητικού που πρέπει να γνωστοποιούνται σε καταναλωτή πριν από την προσχώρησή του σε σύμβαση ομαδικής ασφάλισης ζωής μεταβλητού κεφαλαίου συνδεόμενη με επενδυτικό κεφάλαιο πρέπει να περιλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με τα βασικά χαρακτηριστικά των εν λόγω αντιπροσωπευτικών στοιχείων του ενεργητικού. Οι πληροφορίες αυτές:**

   – **πρέπει να περιλαμβάνουν σαφείς, ακριβείς και κατανοητές πληροφορίες σχετικά με την οικονομική και νομική φύση των εν λόγω αντιπροσωπευτικών στοιχείων του ενεργητικού, καθώς και σχετικά με τους διαρθρωτικούς κινδύνους με τους οποίους τα εν λόγω στοιχεία συνδέονται, και**

   – **δεν απαιτείται να περιλαμβάνουν οπωσδήποτε εξαντλητικές πληροφορίες σχετικά με τη φύση και την έκταση όλων των κινδύνων που συνδέονται με την επένδυση στα εν λόγω αντιπροσωπευτικά στοιχεία του ενεργητικού ούτε τις ίδιες πληροφορίες με εκείνες που γνωστοποίησε ο εκδότης των χρηματοπιστωτικών μέσων που τα συνθέτουν στην ασφαλιστική επιχείρηση, δυνάμει του άρθρου 19, παράγραφος 3, της οδηγίας 2004/39/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Απριλίου 2004, για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων, για την τροποποίηση των οδηγιών 85/611/ΕΟΚ και 93/6/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 2000/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και για την κατάργηση της οδηγίας 93/22/ΕΟΚ του Συμβουλίου.**

3) **Το άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83 έχει την έννοια ότι οι πληροφορίες που διαλαμβάνονται στο παράρτημά της ΙΙΙ, σημείο Α, στοιχείο α.12, δεν απαιτείται οπωσδήποτε να γνωστοποιούνται στον καταναλωτή ο οποίος προσχωρεί, υπό την ιδιότητα του ασφαλισμένου, σε σύμβαση ομαδικής ασφάλισης ζωής μεταβλητού κεφαλαίου συνδεόμενη με επενδυτικό κεφάλαιο στο πλαίσιο χωριστής προσυμβατικής διαδικασίας και ότι το άρθρο αυτό δεν αντιτίθεται σε εθνική διάταξη δυνάμει της οποίας αρκεί η μνεία των εν λόγω πληροφοριών στη σύμβαση, εφόσον η σύμβαση παραδίδεται στον καταναλωτή πριν από την προσχώρησή του σε αυτή, σε εύθετο χρόνο, προκειμένου ο τελευταίος να είναι σε θέση να προβεί, εν πλήρει γνώσει της καταστάσεως, σε τεκμηριωμένη επιλογή του ασφαλιστικού προϊόντος που ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες του.**

4) **Το άρθρο 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/83 έχει την έννοια ότι δεν επιτάσσει να συνεπάγεται η πλημμελής εκπλήρωση της υποχρέωσης γνωστοποιήσεως των πληροφοριών που διαλαμβάνονται στο παράρτημα ΙΙΙ, σημείο Α, στοιχείο α.12, της οδηγίας την ακυρότητα ή το ανίσχυρο συμβάσεως ομαδικής ασφάλισης ζωής μεταβλητού κεφαλαίου συνδεόμενης με επενδυτικό κεφάλαιο ή της δηλώσεως**

προσχωρήσεως σε αυτήν και, επομένως, να παρέχει στον καταναλωτή ο οποίος έχει προσχωρήσει στην εν λόγω σύμβαση το δικαίωμα επιστροφής των καταβληθέντων ασφαλίστρων, αρκεί οι προβλεπόμενοι από το εθνικό δίκαιο δικονομικοί κανόνες για την άσκηση του δικαιώματος επικλήσεως της εν λόγω υποχρέωσης πληροφορήσεως να μην μπορούν να υπονομεύσουν την αποτελεσματικότητα του δικαιώματος αυτού, αποθαρρύνοντας τον καταναλωτή από την άσκησή του.

5) **Το άρθρο 7 της οδηγίας 2005/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 98/27/ΕΚ και 2002/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου («Οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές»), έχει την έννοια ότι μπορεί να συνιστά παραπλανητική παράλειψη, κατά τη διάταξη αυτή, η παράλειψη γνωστοποιήσεως στον καταναλωτή ο οποίος προσχωρεί σε σύμβαση ομαδικής ασφάλισης ζωής μεταβλητού κεφαλαίου συνδεόμενη με επενδυτικό κεφάλαιο των πληροφοριών που διαλαμβάνονται στο άρθρο 36, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το παράρτημα III, σημείο Α, στοιχείο α.12, της οδηγίας 2002/83.**

(υπογραφές)

[i] — Στις σκέψεις 40, 66, 75, 80 έως 82, 86, 88, 89, 91 έως 93, 107 έως 109, 113, 117 έως 119, 126, 127, 130, 134 και 139 του παρόντος κειμένου έγινε τροποποίηση γλωσσικής φύσεως μετά την αρχική ανάρτησή του στην ψηφιακή Συλλογή Νομολογίας.